

Unge valg af gymnasial uddannelse

Forskelle og ligheder mellem eleverne på stx, hhx, htx og hf

INDHOLD

Unge valg af gymnasial uddannelse

1	Resume	4
----------	---------------	----------

2	Indledning	10
2.1	Baggrund for undersøgelsen	10
2.2	Hvem er eleverne?	11
2.3	Det aktuelle datagrundlag	13
2.4	Læsevejledning	13

3	Uddannelsesvalget	15
3.1	Centrale forskelle i valgprocesserne	16

4	Trivsel på de fire gymnasiale retninger	34
4.1	Grundlæggende trivsel og tilfredshed med uddannelsesvalget	35
4.2	Tre faktorer, der har betydning for trivsel – men på forskellig vis på de fire gymnasiale retninger	36

	Appendiks A – Litteraturliste	52
--	--------------------------------------	-----------

	Appendiks B – Metodebilag	53
--	----------------------------------	-----------

	Appendiks C – Supplerende figurer	56
--	--	-----------

1 Resume

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) sætter i denne rapport fokus på unges valg af gymnasial retning.

Rapporten er en del af EVA's store forløbsundersøgelse, hvor vi har fulgt en årgang af unge siden 8. klasse. I denne rapport undersøger vi, hvad der kendetegner unges overvejelser om valget af gymnasial retning, og hvad der efterfølgende er afgørende for de unges trivsel på de fire forskellige gymnasiale retninger (stx, hhx, htx og toårig hf).

Rapporten er seneste udgivelse i forløbsundersøgelsen, som samlet set giver et nuanceret portræt af en generation af unge og deres blik på identitet og uddannelsesvalg. Rapporten undersøger dels de overvejelser, de unge gør sig i udskolingen *frem mod* valget af gymnasial retning, samt de unges trivsel *efter* opstart i gymnasiet.

Relevans og målgruppe

Gymnasiet er uden sammenligning det mest populære ungdomsuddannelsesvalg. Mere end 70 % af en ungdomsårgang vælger at gå den vej efter grundskolen.

I den offentlige debat har vi en tendens til at tale om gymnasiet under ét, men en mere nuanceret viden om eleverne på de fire retninger og deres specifikke kendetegn er vigtig viden for den måde, vi indretter vores gymnasieuddannelser på. Der er nemlig store forskelle på, hvad der kendetegner en stx, hhx, htx og hf – ligesom der er store forskelle på de elever, der vælger de fire retninger, og hvordan de oplever deres gymnasieuddannelse.

EVA's undersøgelse giver en dybere forståelse af, hvordan uddannelsesvalget opleves af de unge. Denne forståelse kan spille ind i vejlederes og læreres konkrete arbejde i udskolingen og på ungdomsuddannelserne. Undersøgelsen vil også kunne give beslutningstagere på uddannelsesområdet et vigtigt indblik i unge og deres uddannelsesvalg, som kan bruges, når der bl.a. drøftes strukturer, adgangskrav, faglige krav, motivation og frafald på ungdomsuddannelserne.

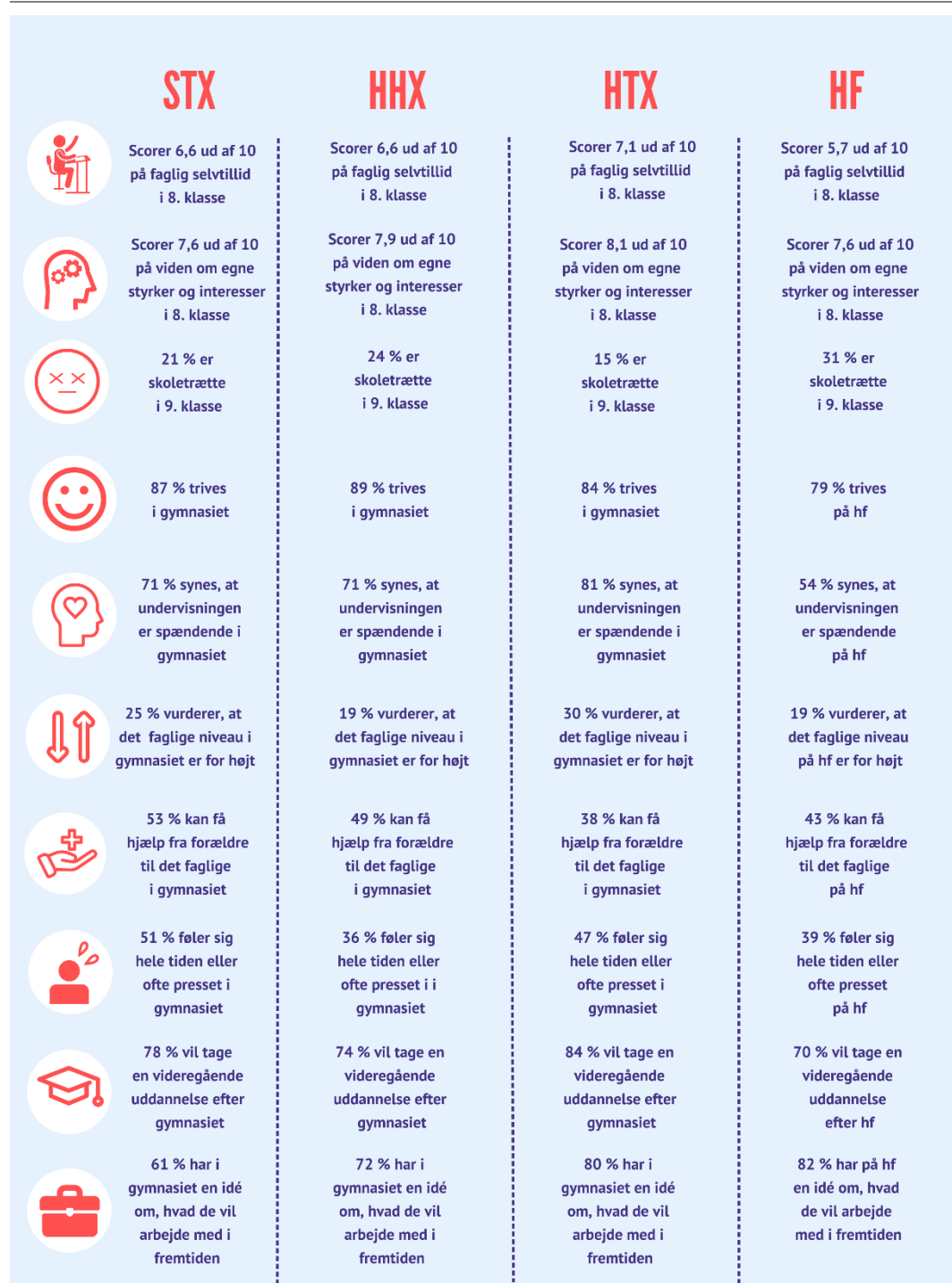
Det bygger undersøgelsen på

Rapporten ser på tværs af data fra spørgeskemaundersøgelser og kvalitative interviews blandt en årgang af unge, der senere vælger en gymnasial uddannelse – fra de gik i 8. klasse i skoleåret 2016/2017 til det første år på den gymnasiale uddannelse i skoleårene 2018/19 eller 2019/20. I alt har 2.240 elever svaret på spørgeskemaet det første år, de gik i gymnasiet. Heraf svarede hhv. 1.450 og 1.212 elever også spørgeskemaet i 8. og 9. klasse. Rapportens kvalitative fund er baseret på interviews med 29 unge.

Hovedresultater

FIGUR 1.1

Centrale forskelle mellem eleverne på de fire gymnasiale retninger

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 8. klasse + 9. klasse + 1. g/hf. Gen gennemført af Epinion på vegne af EVA 2017 + 2018 + 2019-20.

Note: N varierer fra forhold til forhold. Yderligere informationer om tallene inkl. n'er kan findes i rapportens analytiske kapitler (kap3 + kap4).

De unge påvirkes særligt af tre faktorer, når de vælger gymnasieuddannelse

Når de unge skal vælge gymnasial retning i udskolingen, er der mange faktorer, der spiller ind i deres beslutningsproces. Undersøgelsen viser, at tre af faktorerne er særligt centrale, og at de unge på de gymnasiale uddannelser adskiller sig fra hinanden ift., hvordan de er blevet påvirket af de tre faktorer. De tre faktorer er:

- Faktor 1: Rådgivning fra familie, fagpersoner og venner
- Faktor 2: De unges faglige interesser og fremtidsblik
- Faktor 3: De unges skoleerfaringer og faglige selvtillid fra grundskolen.

Faktor 1: Rådgivning fra familie, fagpersoner og venner

Forældre spiller afgørende rolle, men de kender mindst til htx og hhx

De fleste unge i 8. klasse (75 %) angiver, at deres forældre har haft betydning for deres overvejelser om valg af ungdomsuddannelse. Analysen viser dog, at der er forskel på, hvordan forældrene kan bidrage i de unges valgproces. Således angiver en større andel af eleverne på stx og hf¹ (mellem 72 % og 75 %), at deres forældre har kendskab til deres uddannelse, mens dette kun er tilfældet for 57 % af htx-eleverne og 67 % af hhx-eleverne.

UU-vejledere har større betydning for hhx'ernes valg – for stx'erne er vennerne mere afgørende

Analysen viser, at UU-vejledere² spiller en væsentlig større rolle i valgprocessen for unge, der vælger hhx, sammenlignet med unge, der vælger de andre gymnasiale retninger. UU-vejlederen har omvendt mindst betydning i valgprocessen for unge, der vælger stx. De unge, der vælger stx, lader sig i stedet i højest grad påvirke af deres venner, når det kommer til valget om gymnasial retning, mens vennerne har mindst betydning for de unge, der vælger htx.

Faktor 2: De unges faglige interesser og fremtidsblik

Stx-elever er særligt interesserede i at holde alle muligheder åbne, mens hhx'ere lægger vægt på, at uddannelsen skal føre til gode jobmuligheder

Generelt angiver størstedelen (83 %) af de unge i 8. klasse, at det i høj grad har betydning for deres overvejelser om valg af ungdomsuddannelse, at de vælger en uddannelse, de virkelig interesserer sig for. Analysen viser også, at de unge, der vælger hhx, i højest grad lægger vægt på, at uddannelsen kan føre til gode jobmuligheder (78 % blandt hhx-eleverne sammenlignet med fx 57 % blandt hf-eleverne), mens unge, der vælger stx, i højere grad fokuserer på, at uddannelsen holder deres muligheder åbne (77 % blandt stx-eleverne sammenlignet med fx 68 % blandt htx-eleverne).

Htx- og hhx-elever er drevet af faglige interesser, mens stx'ere er mere usikre på, hvad der interesserer dem

Analysen viser, at unge, der vælger htx og hhx, havde mere viden om egne styrker og interesser, da de gik i 8. klasse, end de unge, der ender med at vælge hf og stx. Således scorer htx-eleverne 8,1 ud

1 Hf-målgruppen i denne rapport adskiller sig fra den totale population af hf-elever, idet kun elever, der er gået direkte fra enten 9. klasse eller 10. klasse til hf, er blevet adspurgt, både kvalitativt og kvantitativt.

2 Ungdommens uddannelsesvejledere. Da eleverne blev spurgt til dette i 8. klasse 2016/17 hed vejlederne i udskolingen UU-vejledere. I dag efter "Aftale om bedre veje til uddannelse og job" går vejlederne, der vejleder i udskolingen, under forskellige begreber, herunder KUI-vejledere, uddannelses- og erhvervsvejledere mv. (Regeringen, 2017).

af 10 på skalaen om egne styrker og interesser, hvor stx- og hf-eleverne scorer 7,6. Samtidig fortæller især de unge på htx og hhx, at de har ønsket at forfølge *specifikke* faglige styrker eller interesser i gymnasiet.

Faktor 3: De unges skoleerfaringer og faglige selvtillid fra grundskolen

Hf-elever har oftere mindre positive grundskoleerfaringer og ringere faglig selvtillid

Unge, der vælger hf, har i højere grad end de øvrige unge haft det svært fagligt i grundskolen. Kun 10 % af hf-eleverne har haft nemt ved at følge med i timerne i 9. klasse (det gælder fx 32 % af stx-eleverne). Kun 8 % af hf-eleverne oplevede, at det var spændende at gå i skole (det syntes 19 % af stx-eleverne), og 31 % var skoletrætte i 9. klasse (mod 21 % blandt stx-eleverne).

Samtidig har de unge, der vælger hf, den laveste faglige selvtillid i grundskolen, og en mindre andel oplever at have haft en god tid i grundskolen sammenlignet med de unge, der vælger de treårige gymnasiale retninger.

Analysen viser samtidig, at de unge, der vælger hf, typisk beretter om en større bekymring forbundet med deres faglige udfordringer end de øvrige unge i undersøgelsen. Hf-elevernes lavere faglige selvtillid kommer fx til udtryk i form af bekymringer om karakterer og uddannelsesparathedsvurderinger. Hf-elevernes negative oplevelser af grundskoletiden kan både handle om udfordringer i konkrete fag og om negative sociale oplevelser, fx med mobning.

Hovedparten af de unge trives med deres uddannelse

Efter starten i gymnasiet oplever hovedparten af de unge, at de trives og er tilfredse med deres valg af ungdomsuddannelse.³ Således angiver 86 % af de unge på tværs af de gymnasiale retninger, at de trives med det, de laver, mens 89 % angiver, at de er tilfredse med deres valg af ungdomsuddannelse. Der kan dog konstateres små forskelle i trivsel mellem de unge på de fire gymnasiale retninger. Blandt hhx- og stx-eleverne angiver den største andel at være enige i, at de trives med det, de laver (hhv. 89 % og 87 %), mens en mindre andel blandt hf-eleverne (79 %) angiver dette.

Især socialt miljø, fagligt pres samt faglige interesser og fremtidsdrømme påvirker trivsel – men på forskellig vis på de fire gymnasiale retninger

Selvom de fleste unge i gymnasiet trives, adskiller de unge på de fire gymnasiale retninger sig fra hinanden på følgende tre faktorer, når det kommer til deres trivsel og tilfredshed med uddannelsesvalget:

- Faktor 1: Det sociale miljø på uddannelsen
- Faktor 2: Oplevelse af pres og fagligt niveau
- Faktor 3: Faglige interesser og fremtidsdrømme.

³ De unge har svaret på spørgeskemaet i marts/april i deres første år på den gymnasiale uddannelse, enten i skoleåret 2018/19 eller 2019/20.

Faktor 1: Det sociale miljø på uddannelsen

Stx'ere og hhx'ere er mere positive over for det sociale miljø i gymnasiet, mens htx'erne i mindre grad oplever at passe ind på skolen

Det sociale miljø har en betydning for elevernes trivsel på tværs af de fire gymnasiale retninger, men det kommer til udtryk på forskellige måder. Elever på stx og hhx er i høj grad positive over for det sociale miljø på deres uddannelse og tillægger det stor betydning for deres trivsel, mens hf-eleverne også vægter det sociale højt, men har flere negative oplevelser med det sociale miljø. Eleverne på stx oplever således i højest grad at passe ind på skolen (83 % sammenlignet med fx 76 % blandt htx-eleverne) og er samtidig sammen med hhx'erne den elevgruppe, som bruger mest tid med deres klassekammerater uden for skoletiden (hhv. 73 % og 75 % sammenlignet med fx 64 % blandt htx'erne). En større andel af hhx'erne trives samtidig med det, de laver (93 % blandt hhx-eleverne sammenlignet med 87 % blandt fx hf-eleverne).

Det faglige er i centrum for htx'ernes trivsel, mens det sociale i højere grad opleves som en bonus

Hvor eleverne på hhx og stx gennemgående beskriver det sociale fællesskab som en drivkraft for deres trivsel, opleves det sociale for htx-eleverne i højere grad som en bonus. Htx'erne har således særligt fokus på deres faglige interesser, og deres positive oplevelser af det sociale miljø er særligt knyttet til oplevelsen af at kunne dele deres faglige interesse med andre elever. Htx'erne er samtidig den elevgruppe, der i mindst grad er sammen med deres klassekammerater efter skole, de oplever i mindre grad at passe ind på skolen og er mindst glade for den konkrete skole, de går på.

Faktor 2: Oplevelse af pres og det faglige niveau

Stx-eleverne er mest pressede over skolen, mens hhx'erne er mindst pressede

På tværs af de gymnasiale retninger oplever knap halvdelen af de unge at være pressede i skolen – hele tiden eller ofte. På trods af at de unge på stx i høj grad trives og i højest grad oplever at kunne få hjælp og støtte fra forældre til fx lektier, så er de også den mest pressede elevgruppe. En større andel blandt eleverne på stx føler sig således presset hele tiden eller ofte (hhv. 51 %) sammenlignet med elever på htx (47 %), hf (39 %) og hhx (36 %).

Flest htx-elever oplever det faglige niveau for højt, mens færrest oplever, at de kan få hjælp til skolearbejdet fra forældre

En større andel blandt htx-eleverne vurderer, at det faglige niveau er for højt (30 % på htx sammenlignet med fx 19 % blandt hf- og hhx-eleverne). Samtidig oplever en stor andel blandt htx-eleverne (47 %) at være pressede i skolen, og der er blandt htx-eleverne den laveste andel (12 %), der oplever, at familien er i stand til at hjælpe med skolearbejdet. Omvendt oplever hhx-eleverne i mindst grad pres, og en større andel vurderer, at det faglige niveau er for lavt sammenlignet med eleverne på de andre gymnasiale retninger.

Faktor 3: De unges faglige interesser og fremtidsdrømme

Unge på htx er fagligt motiverede og ved, at de vil læse videre efter gymnasiet, mens hf'ere er mindre fagligt interesserede, men ved, hvad de vil arbejde med i fremtiden

Størstedelen af de unge har allerede i 9. klasse en idé om, at de vil tage en videregående uddannelse (mellem 70 % (hf) og 84 % (htx)), mens en lidt mindre, men stadig stor andel har en idé om, hvad de vil arbejde med i fremtiden (mellem 61 % (stx) og 82 % (hf)). Unge, der går på htx, er karakteriseret ved at være fagligt motiverede og er generelt enige i, at undervisningen er spændende (81 %). De har i høj grad en fremtidshorisont forbundet med deres uddannelsesvalg, idet de både ved, hvad de vil arbejde med i fremtiden, og samtidig er afklaret med, at de vil videreuddanne sig efter gymnasiet. Unge på hf er i mindre grad enige i, at undervisningen er spændende (54 %), men er

samtidigt i høj grad sikre på deres valg af uddannelse og orienterer sig især mod et specifikt job eller en specifik branche.

Stx'ere og hhx'ere er mindst afklarede om uddannelse og job, men føler sig mest sikre på gymnasievalg

Elever på stx og hhx har i højere grad et her-og-nu-fokus, der centrerer sig om det sociale. Stx-eleverne er mindst afklaret med, hvad de vil arbejde med i fremtiden, men en større andel er sikre på, at de vil tage en videregående uddannelse. Hhx-eleverne er til sammenligning mindre afklarede med, hvad de vil arbejde med og uddanne sig til i fremtiden. Til gengæld har det større betydning for hhx-elevens oplevelse af, at valget af ungdomsuddannelse er det rigtige for dem, at de synes, at undervisningen er spændende, mens det har mindre betydning for eleverne på htx og hf. Om de unge er sikre på, at valget af ungdomsuddannelse er det rigtige for dem, kan derfor både være influeret af social og faglig trivsel, men også om de har et konkret sigte med den ungdomsuddannelse, de har valgt.

Perspektiver

I debatten refereres ofte til stx, hhx, htx og hf under samlebetegnelsen ”gymnasiet”. Undersøgelsen cementerer dog, at eleverne på de fire gymnasiale retninger adskiller sig meget fra hinanden; det gælder de unges faglige forudsætninger, faglige selvtilid, skoleerfaringer, hvad der motiverer dem, og hvilke forventninger til og drømme de har om deres fremtid.

Undersøgelsen understreger, at valget af gymnasial uddannelse i høj grad er et identitetsvalg, og at uddannelsernes særlige faglige profiler og sociale miljøer er helt centrale for både selve uddannelsesvalget og trivslen på uddannelsen. Det er derfor vigtigt at have uddannelsernes særlige kendetegn og elevernes forskellige karakteristika med i overvejelserne, når man politisk skal diskutere, hvilken rolle de gymnasiale uddannelser skal spille i uddannelseslandskabet.

Undersøgelsen giver desuden konkrete billeder på, hvordan unges grundskoleerfaringer og oplevelse af egne styrker og interesser er afgørende i valgprocessen – særligt for de unge, der vælger noget andet end stx. Det er gennemgående perspektiver i EVA's undersøgelser af uddannelsesvalg, og nærværende undersøgelse bekræfter, at indhold og formen på undervisning og vejledningsaktiviteter i grundskolen har stor betydning.

Undervisningen og vejledningen skal understøtte unges omverdenkendskab og refleksioner over interesser, styrker og drømme for fremtiden, ikke mindst gennem udforskning af sig selv i relation til forskellige opgavetyper og arbejdsområder. Det er forhold, der er afgørende, hvis vi som samfund ønsker, at unge skal turde forfølge en interesse og vælge en faglig retning efter grundskolen. Derfor giver undersøgelsens fund også anledning til at overveje, hvordan netop undervisning og vejledning i grundskolen bedst kan bidrage til at understøtte unge i at udforske sig selv ift. faglige spørgsmål og deres fremtidige valg af uddannelse.

Endelig giver undersøgelsens fund også anledning til overvejelser om rammerne for hf, hvor flest elever kommer fra uddannelsesfremmede hjem, flest elever har dårlige skoleerfaringer, og færrest elever trives efter opstart.

2 Indledning

Der er stort politisk fokus på unges uddannelsesvalg, ikke mindst grundet den store søgning til de gymnasiale uddannelser. I 2022 valgte 72 % af en ungdomsårgang en gymnasial uddannelse efter grundskolen.

Der findes fire gymnasiale retninger i Danmark: stx, hhx, htx og hf. I den politiske debat tales dog ofte blot om ”gymnasiet”, og mange undersøgelser ser på de gymnasiale uddannelser under ét. Elevgruppen på de gymnasiale uddannelser er meget mangfoldig, og der er stor forskel på både de unges socioøkonomiske baggrund, skoleerfaringer og deres bevæggrunde for valget af gymnasial retning samt deres forventninger til uddannelsen.

Med målet om at nuancere debatten om de forskellige gymnasiale retningers rolle og funktion i uddannelsessystemet præsenterer Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) derfor i denne rapport de unges perspektiver på valget af gymnasial retning – både før valget af ungdomsuddannelse træffes og efter opstarten på den gymnasiale uddannelse. Rapporten bidrager dermed med viden om, hvordan unge selv oplever den proces, som de går igennem, når de skal vælge gymnasial retning. Den kaster lys over de tanker, som unge gør sig, før og efter valget er truffet, og den ser på, hvordan unge betragter deres uddannelsesvalg, efter de er begyndt på uddannelsen.

Rapporten er baseret på data fra forløbsundersøgelsen *Unge veje mod ungdomsuddannelse*. I forløbsundersøgelsen har vi fulgt en årgang unge, siden de gik i 8. klasse.

2.1 Baggrund for undersøgelsen

Tidligere analyser af unges uddannelsesvalg viser, at valget af overordnet retning for ungdomsuddannelse træffes meget tidligt. Ni ud af ti unge, der i 8. klasse forestiller sig, at de vil vælge en gymnasial uddannelse, ender også med at gøre det (EVA, 2021a).

En analyse fra Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier (DEG) viser dog, at den egentlige beslutning om gymnasial retning ofte træffes senere. Undersøgelsen viser, at unge er meget bevidste om, hvorvidt de ”passer ind” – fagligt og typemæssigt, og at de i høj grad navigerer efter, hvilke typer af unge der forventes at være på de respektive gymnasiale retninger. Omdømmet for hver enkelt gymnasial retning er desuden af stor betydning for uddannelsesovervejelserne (DEG, 2022).

DEG’s analyse viser, at mange unge forbinder hhx og htx med gymnasiale retninger, der kræver en udpræget faglig interesse eller målrettethed inden for bestemte fag eller retninger, og begge uddannelser opleves at kræve en vis målrettethed. Derfor har mange unge også forventet, at et valg af de erhvervgymnasiale uddannelser krævede en særlig faglig motivation og viden inden for bestemte områder.

I denne analyse bygger vi ovenpå både egne og DEG's analyser af unges uddannelsesvalg. Vi bidrager til den eksisterende viden ved at se på unges valg af gymnasial retning i et forløbsperspektiv, hvor unge og deres uddannelsesovervejelser følges fra 8. klasse til efter opstart på deres ungdomsuddannelse. Samtidig belyser analysen også uddannelsesvalget blandt elever, der vælger hf; et fokus tidligere analyser ikke specifikt har haft.

2.2 Hvem er eleverne?

I drøftelsen af forskelle mellem de gymnasiale retninger er det afgørende at være opmærksom på den store variation i elevsammensætningen på de gymnasiale uddannelser.

Nedenstående figur 2.1 viser udvalgte deskriptive forskelle mellem eleverne på de fire gymnasiale retninger. Tallene baserer sig på den fulde population af elever på de fire gymnasiale retninger i oktober 2019 og adskiller sig således fra analysegrundlaget i denne rapport, der alene ser på unge, der i skoleåret 2016/17 gik i 8. klasse og derefter startede i gymnasiet enten direkte efter 9. klasse eller 10. klasse.

FIGUR 2.1

Sådan adskiller elever på de fire gymnasiale uddannelser sig fra hinanden

Kilde: Udtræk fra www.uddannelsesstatistik.dk, gymnasieuddannelserne treårig stx, treårig hhx, treårig htx og toårig hf. Køn, karakterer, etnisk herkomst og forældres uddannelse er trukket for oktober 2019. Frafald er for årgangen, der er

startet i gymnasiet i skoleåret 2019/20, og er opgjort et år efter start i gymnasiet, altså i august 2020. Overgang til videregående uddannelse er for årgangen, der dimitterede fra gymnasiet i skoleåret 2018/19, og er opgjort to år og tre mdr. efter færdiggjort gymnasium, altså i september 2021.

Note: N for køn, karakterer, etnisk herkomst og forældres uddannelse: stx = 82.308; hhx = 27.717; htx = 14.194; hf = 17.398. N for frafald og overgang til videregående uddannelse er ikke tilgængeligt.

Note: En chi²-test viser, at der er statistisk signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale uddannelser, hvad angår køn, etnisk herkomst, karakterer fra 9. klasse, forældres uddannelsesbaggrund, frafald og overgang til videregående uddannelse ($p < 0,01$).

Eleverne på stx er især kendetegnet ved oftere at have fået højere karakterer i grundskolen og oftere have forældre med en videregående uddannelse. Blandt stx-eleverne har 20 % et karaktergennemsnit på 10 fra grundskolen, og 68 % har mindst én forælder med en videregående uddannelse. 62 % af stx-eleverne er piger. Derudover er stx-eleverne den elevgruppe, der falder mindst fra deres uddannelse inden for et år efter start (6 %), mens næstflest starter på en videregående uddannelse inden for to år efter de har færdiggjort gymnasiet (61 %).

På hhx er der færre elever, der har et karaktergennemsnit over 10 fra grundskolen, og færre, der har mindst én forælder med en videregående uddannelse, sammenlignet med eleverne på stx og htx. 9 % har et karaktergennemsnit fra grundskolen på over 10, og 55 % har mindst én forælder med en videregående uddannelse. Sammenlignet med de tre andre gymnasiale uddannelser har hhx den laveste andel af elever med ikke-vestlig herkomst (7 %). På hhx udgør andelen af piger 42 %. 8 % af eleverne på hhx falder fra inden for et år efter opstart i gymnasiet, og 57 % starter på en videregående uddannelse inden for to år efter de har færdiggjort gymnasiet.

På htx er der markant færre piger end på de andre gymnasiale uddannelser. Andelen af piger blandt htx-eleverne udgør 28 %. Bortset fra stx-eleverne er htx-eleverne samtidig den elevgruppe, hvor flest elever har et karaktergennemsnit over 10 fra grundskolen (15 %). Blandt htx-eleverne har 63 % mindst én forælder med en videregående uddannelse. 11 % af eleverne frafalder htx inden for et år, efter de er startet i gymnasiet, mens en væsentlig større andel blandt htx-eleverne overgår til videregående uddannelse to år efter gymnasiet (70 %) sammenlignet med de andre gymnasiale retninger (mellem 47 % og 61 %).

Elevsammensætningen på hf adskiller sig fra elevsammensætningen på de resterende gymnasiale uddannelser ved dels at være den elevgruppe, hvor færrest har et karaktergennemsnit på over 10 fra grundskolen (1 %), dels at være den elevgruppe, hvor færrest har mindst én forælder med en videregående uddannelse (43 %). På hf er andelen af piger og unge med ikke-vestlig herkomst højere end på de tre andre gymnasiale uddannelser. 66 % af eleverne på hf er piger, mens 14 % af eleverne ikke har vestlig herkomst.

Vi ved fra uddannelsesforskningen, at der er statistisk sammenhæng mellem sociale faktorer såsom elevens køn, herkomst, forældres uddannelsesniveau og faglige faktorer såsom elevens karakterer fra grundskolen og elevens oplevelser og succes i uddannelsessystemet (Benjaminsen, 2006; EVA, 2018, 2019c). Figur 2.1 viser med al tydelighed, at eleverne på de fire gymnasiale retninger grundlæggende er forskellige i deres sociale og faglige udgangspunkt. I nærværende rapport præsenteres udelukkende deskriptive forskelle mellem eleverne på de fire gymnasiale retninger, som dermed skal dermed ses i lyset af disse forskelle i de undes sociale og faglige udgangspunkt. Det er dog i høj grad disse deskriptive karakteristika, der kan beskrive og nuancere forståelsen af den elevgruppe, uddannelserne står med.

2.3 Det aktuelle datagrundlag

Denne rapport er baseret på data fra Unge Veje-panelet, som er et panel, der har fulgt unge via spørgeskema og interview, fra de gik i 8. klasse i skoleåret 2016/17 og frem til skoleåret 2019/20.

EVA's kvalitative ungepanel er rekrutteret fra ti folkeskoler i 2016, hvor de er blevet udvalgt på baggrund af spredning med hensyn til kriterierne elevgrundlag og overgangsfrekvens til ungdomsuddannelser. De unge udgør dermed en differentieret gruppe af unge, som kan forventes at opleve forskelligartede overgangsforløb.

Rapportens kvalitative fund er baseret på interviews med 29 unge, der går eller har gået på deres første år i gymnasiet i skoleåret 2018/2019 eller 2019/20. De fleste elever er blevet interviewet i både 8. og 9. klasse og i 1. g/1. hf.

Spørgeskemapanelet består af en repræsentativt udvalgt stikprøve på i alt 8.957 unge, der gik i 8. klasse i skoleåret i 2016/17. Ud af denne stikprøve besvarede 2.240 unge, der gik i gymnasiet i skoleåret 2018/19 eller 2019/20, spørgeskemaet. De 2.240 unge udgør således det kvantitative datagrundlag i denne rapport. De unge har haft mulighed for at besvare spørgeskemaet tre gange i hhv. 8. klasse, 9. klasse og i 1. g/1. hf. Spørgeskemaet er hvert år blevet besvaret i marts-april, dvs. hen mod slutningen af skoleåret.

Hf-målgruppen adskiller sig i denne analyse fra den totale population af hf-elever, ved at det kun er hf-elever, der er gået direkte fra grundskolen til hf, der indgår i datagrundlaget. Det skyldes rapportens forløbsperspektiv, hvor vi har fulgt de unge i deres overvejelser om valg af ungdomsuddannelse, fra de gik i 8. klasse og tre år frem.

Ser man på repræsentativitet inden for de enkelte gymnasiale retninger, er datagrundlaget skævt. Der er således en overrepræsentation af kvinder samt ressourcestærke elever sammenlignet med populationen. Der ses endvidere en underrepræsentation af elever med ikke-etnisk herkomst i datagrundlaget sammenlignet med populationen. Det kvantitative datagrundlag kan derfor overordnet ikke siges at være repræsentativt for den samlede population af gymnasieelever. Analyserne i denne rapport er dog stadig relevante, idet der alene præsenteres analyser inden for de enkelte gymnasieuddannelser, og da skævhederne i datagrundlaget har samme tendenser på tværs af de fire gymnasiale retninger. For yderligere information om datagrundlaget og repræsentativitet se appendiks B om metode.

2.4 Læsevejledning

Rapporten belyser unges perspektiver på valget af gymnasial retning, både før uddannelsesvalget træffes, og efter de unge er begyndt på en gymnasial uddannelse.

Kapitel 3 fokuserer på centrale forskelle i valgprocessen for unge, der ender med at vælge hhv. stx, htx, hf og hhx. Vi dykker ned i tre faktorer, der overordnet har betydning for de unges uddannelsesvalg men på forskellig vis for de unge på de fire gymnasiale retninger, herunder 1) hvilke personer der har betydning for de unges valg, 2) hvordan de unge ser på egne styrker og interesser, samt 3) hvilke skoleerfaringer og faglig selvtillid de unge har med sig fra grundskolen.

Kapitel 4 belyser, hvordan de unge trives efter opstart på den gymnasiale retning, de har valgt, og hvor sikre de er på valget. Derudover dykker kapitlet ned i tre faktorer, hvorpå eleverne på de fire gymnasiale uddannelser adskiller sig fra hinanden, herunder 1) forventninger til og oplevelse af det sociale miljø, 2) oplevelse af pres og faglige krav og 3) faglige interesser og fremtidsdrømme.

3 Uddannelsesvalget

En tidligere EVA-undersøgelse viser, at mange unge allerede i 7. eller 8. klasse er meget bevidste om, hvorvidt de vil tage en erhvervsuddannelse eller en gymnasial uddannelse. Når valget ender med at lande på en gymnasial uddannelse, bundet det ofte i, at de unge oplever et behov for i deres valg at holde muligheder åbne og helgardere sig ved at vælge den uddannelse, der maksimerer deres muligheder (EVA, 2021a).

Mange unge har også tidligt i udkolingen en idé om, *hvilken* gymnasial retning de vil tage, men den egentlige beslutning om gymnasial retning træffes dog i de fleste tilfælde først i løbet af 9. eller 10. klasse (DEG, 2022). Når det endelige valg om gymnasieuddannelse skal træffes, spiller mange faktorer ind på beslutningen; overvejelser om interesser, faglige styrker og fremtidige uddannelses- og jobmuligheder er centrale i de unges valgprocesser. Derudover har de unges enten negative eller positive erfaringer med bestemte fag eller skolen generelt samt samtaler med især forældres og læreres betydning for de unges valg (EVA, 2021a; DEG, 2022).

Selvom mange af de samme faktorer indgår i de unges overvejelser om ungdomsuddannelse, ser valgprocesserne også forskellige ud på tværs af de unge på stx, hhx, htx og hf.

I dette kapitel dykker vi ned i, hvordan stx-, htx-, hf- og hhx-elevenes valgprocesser hhv. ligner og adskiller sig fra hinanden. Kapitlet er baseret på analyser af de unges spørgeskemabesvarelser samt kvalitative interviews med de unge i perioden fra 8. klasse til deres første år på ungdomsuddannelsen. Overordnet set viser kapitlet følgende:

- **Stx:** Unge, der vælger stx, har typisk mindre viden om egne styrker og interesser i 9. klasse end unge, der starter på andre gymnasiale retninger. I valget af ungdomsuddannelse lægger de typisk vægt på at holde deres muligheder åbne, og at ungdomsuddannelsen interesserer dem. Når de taler med andre om ungdomsuddannelse, har deres venner oftere stor betydning for deres overvejelser, end det gør sig gældende for unge, der vælger andre gymnasiale retninger, mens UU-vejlederen omvendt sjældnere har stor betydning for overvejelserne.
- **Hhx:** Unge, der vælger hhx, er typisk mere skoletrætte i grundskolen end unge, der vælger stx og htx, men har samtidig samlet set en relativt positiv oplevelse af deres tid i grundskolen. Når de skal vælge ungdomsuddannelse, lægger de særligt vægt på, at uddannelsen skal føre til gode jobmuligheder. UU-vejlederen har typisk større betydning for valget af ungdomsuddannelse for hhx-eleverne, end det gør sig gældende for unge, der vælger stx, htx eller hf.
- **Htx:** Unge, der vælger htx, ved typisk meget om egne styrker og interesser i 9. klasse. De synes ofte, at det er spændende at gå i skole, og er ikke skoletrætte, men har samlet set en mindre positiv oplevelse af deres tid i grundskolen end hhx- og stx-eleverne. De lægger særlig vægt på faglig interesse i valget af ungdomsuddannelse. UU-vejlederen har typisk større betydning for overvejelserne om ungdomsuddannelse for htx-eleverne end for stx-eleverne, men mindre betydning end for hhx-eleverne.

- **Hf:** Unge, der vælger hf, har typisk en lavere faglig selvtilid sammenlignet med unge, der starter på de tre andre gymnasiale retninger. Hf-eleverne er oftere skoletrætte og har samlet set en mindre positiv oplevelse af grundskolen. Hf-eleverne lægger mindre vægt på, at holde deres muligheder åbne, når de vælger ungdomsuddannelse. UU-vejlederen har typisk større betydning for overvejelserne om ungdomsuddannelse for hf-eleverne end for stx-eleverne, men mindre betydning end for hhx-eleverne.

3.1 Centrale forskelle i valgprocesserne

Analysen viser, at selvom alle unge, der vælger en gymnasial uddannelse, lægger vægt på egne interesser og åbne muligheder, når de skal afgøre, om de vil i gymnasiet eller på en erhvervsuddannelse, så kan der også konstateres forskelle i valgprocesserne mellem de unge på de fire gymnasiale retninger. EVA har tidligere vist, at unge på stx, hhx og htx vægter fremtidige jobmuligheder, adgang til bestemte videregående uddannelser og at holde uddannelsesmulighederne åbne forskelligt, når de vælger ungdomsuddannelse (EVA, 2019b). Denne analyse dykker dybere ned i forskellene mellem de fire gymnasiale retninger. Analysen viser, at de unge især påvirkes, men dog forskelligt på de fire gymnasiale retninger – af følgende tre faktorer i deres valgproces:

1. Rådgivning fra familie, fagpersoner og venner
2. De unges faglige interesser og fremtidsblik
3. De unges skoleerfaringer og faglige selvtilid fra grundskolen.

Faktorerne udfoldes i de følgende afsnit.

3.1.1 Rådgivning fra familie, fagpersoner og venner

En faktor, der har betydning for de unges valg af ungdomsuddannelse, er de personer, de unge drøfter deres valg af ungdomsuddannelse med.

UU-vejledere har større betydning for hhx'ernes valg, mens stx'erne i højere grad end andre lader sig påvirke af deres venner

Generelt er det især forældre, der har indflydelse på unges valg af ungdomsuddannelse. Samlet set angiver 75 % af de unge i 8. klasse, at deres forældre i høj grad eller i nogen grad har betydning for deres overvejelser, og der er ikke signifikante forskelle på andelen mellem de forskellige gymnasiale retninger, jf. figur 3.1 nedenfor. I de kvalitative interview kommer det også til udtryk, at forældre ofte har en central betydning for unges overvejelser om ungdomsuddannelse. Der er dog væsentlige forskelle på, hvilke personer der har afgørende betydning for de unges valg.

For hhx-eleverne har UU-vejlederen typisk større betydning for overvejelserne om ungdomsuddannelse, end det er tilfældet for de unge på andre gymnasiale retninger. 39 % af hhx-eleverne angiver, at deres UU-vejleder i høj grad eller i nogen grad har betydning for deres overvejelser om ungdomsuddannelse. Til sammenligning gælder det for 27 % af eleverne på stx. Det fremgår af figur 3.1.

De kvalitative interviews viser, at UU-vejlederens betydning for unge, der vælger hhx, kan skyldes, at fagene på hhx afviger fra fagene i grundskolen. Derfor kræver hhx, at de unge har interesse for fag, som de ikke har stiftet bekendtskab med, hvilket kræver et relativt godt kendskab til egne styr-

ker og interesser. I disse refleksioner kan UU-vejlederen spille en rolle. For andre unge kan UU-vejlederen betydning også hænge sammen med bekymringer om, hvorvidt man begrænser sine fremtidige uddannelsesmuligheder ved at vælge hhx frem for stx. En ung fortæller fx:

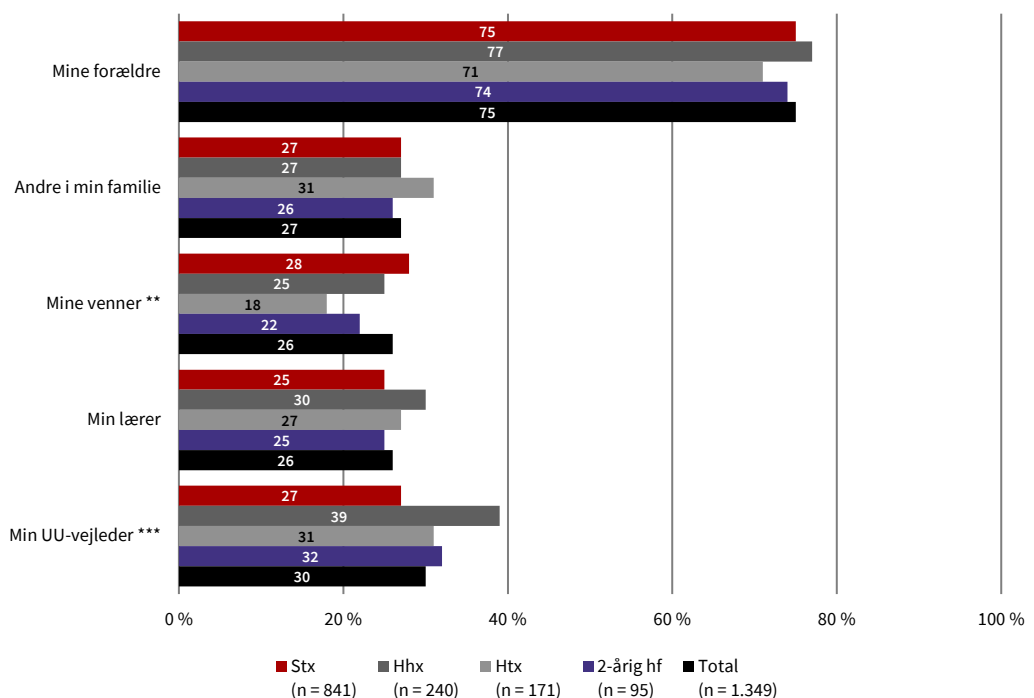
UU-vejlederen gjorde klart for mig, at der stort set ikke er forskel på, hvad du kan blive, efter du har været på hhx eller stx. Jeg følte, at hvis jeg fortrød, at jeg valgte handelsskolen, så ville valget måske komme til at have en stor betydning for, hvad jeg kunne blive fremover. Det var noget, jeg havde i baghovedet. Og jeg tænkte over, om det så ville være klogere bare at tage gymnasiet [stx]. Så samtalen gjorde mig helt klart mere sikker.

Ung i 10. klasse, der vælger hhx

For stx-eleverne betyder vennerne mere for overvejelser om ungdomsuddannelse, end de gør for eleverne på de andre gymnasiale retninger. Således angiver 28 % af stx-eleverne, at deres venner i høj eller nogen grad har betydning for deres overvejelser, hvilket til sammenligning gælder for kun 18 % af htx-eleverne. Det fremgår af figur 3.1. nedenfor.

FIGUR 3.1

Andel i 8. klasse, der har svaret "I høj grad" eller "I nogen grad" på spørgsmålet "I hvilken grad har disse personer betydning for dine overvejelser om valg af ungdomsuddannelse?", fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 8. klasse + 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA 2017 + 2019-20.

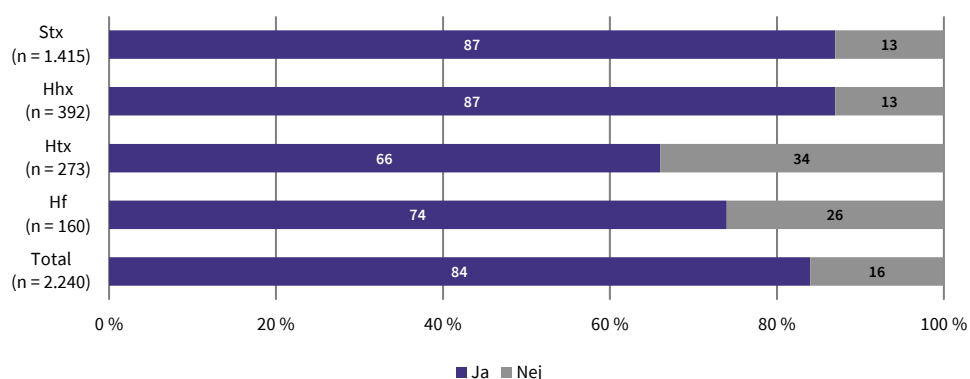
Note: *** angiver, at der er statistisk signifikant forskel på fordelingen mellem de forskellige gymnasiale retninger ved et signifikansniveau på 1 %. ** angiver, at der er statistisk signifikant forskel på fordelingen mellem de forskellige gymnasiale retninger ved et signifikansniveau på 5 %.

Spørger man eleverne, når de er startet i gymnasiet, angiver en mindre andel af htx-eleverne også, at de kender nogen, der går – eller har gået – på htx. Således angiver omkring 84 % af eleverne på tværs af de fire gymnasiale retninger, at de kender nogen, der går eller har gået på den samme gymnasiale retning, mens dette kun er tilfældet for 66 % blandt htx-eleverne, jf. figur 4.4 nedenfor.

Der tegner sig altså et billede af, at venner i mindre grad har betydning for valget af ungdomsuddannelse blandt unge, der vælger htx, og at unge, der vælger htx, samtidig sjældnere kender nogen, der går på eller har gået på htx, inden de starter på uddannelsen.

FIGUR 3.2

”Kendte du nogen, der går eller har gået på samme uddannelse som dig, inden du startede på uddannelsen?” fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

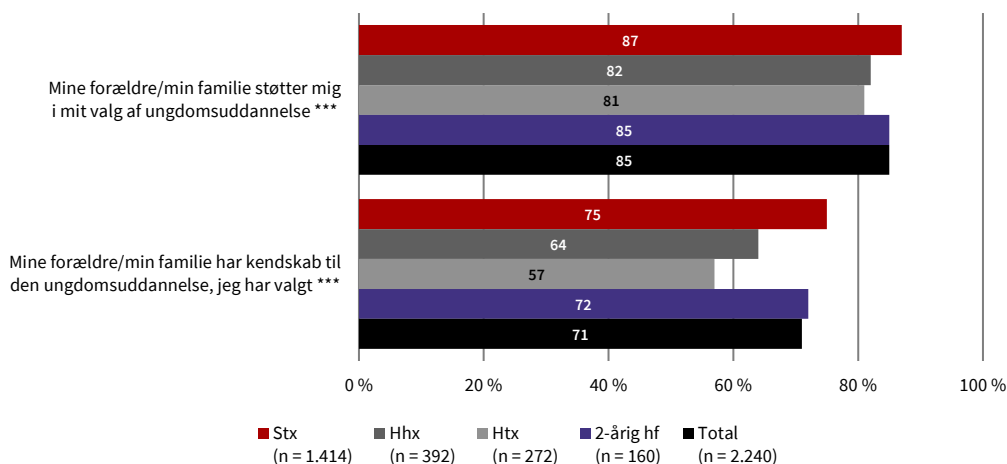
Note: En signifikanstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p < 0,01$).

Mens størstedelen af de unge angiver, at deres forældre har betydning for deres overvejelser og valg af ungdomsuddannelse, er der forskel på, hvorvidt forældre/familie har kendskab til den uddannelse, de har valgt. Således angiver 75 % af stx-eleverne, at de er helt enige i, at deres forældre har kendskab til deres uddannelse, mens dette kun er tilfældet for 57 % af eleverne på htx. Der er altså forskel på, hvor kvalificeret viden forældrene kan bidrage med i de unges valgproces. Det fremgår af figur 3.2 nedenfor.

Størstedelen af de unge på tværs af de gymnasiale retninger angiver, at deres forældre/familie støtter deres valg af ungdomsuddannelse. Således ses i figur 3.2, at i gennemsnit 85 % af eleverne på de gymnasiale retninger angiver, at de er helt enige i udsagnet ”Mine forældre/min familie støtter mig i mit valg af ungdomsuddannelse”. Det fremgår endvidere, at en lidt større andel blandt stx-eleverne og hf-eleverne (hhv. 87 % og 85 %) oplever, at deres forældre støtter dem i deres valg af ungdomsuddannelse, sammenlignet med elever på hhx og htx (hhv. 82 % og 81%).

FIGUR 3.3

Andel elever i gymnasiet, der er helt enige i spørgsmål ang. forældre, fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: Stjerner (*) angiver signifikansniveau. *** = signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasietyper ved 1 %-signifikansniveau.

Oscars samtale med UU-vejleder i grundskolen gav afklaring ift. valg af hhx

Mens Oscar går i 8. klasse, fylder valget af ungdomsuddannelse ikke særlig meget for ham. Han glæder sig mest bare til at komme på efterskole. Han synes dog, at han kender uddannelsesmulighederne ret godt, og synes også, at uddannelse er vigtigt. Oscar ser nemlig uddannelse som vejen til jobsikkerhed, og Oscar vil gerne have et job, hvor man tjener mange penge. En gang imellem kan han godt drømme om at få sit eget firma eller at blive chef for "et eller andet stort". Oscar er en del af de 78 % af hhx-eleverne, som vægter højt, at valg af ungdomsuddannelse kan føre til gode jobmuligheder (jf. figur 3.3).

I 9. klasse er Oscar begyndt at forholde sig mere aktivt til valget om ungdomsuddannelse. Han overvejer stx og hhx. Oscar er afklaret om, at han ikke vil på htx. Han er nemlig ikke så glad for det tekniske. Hans fremtidsdrømme har udviklet sig lidt siden 8. klasse. Han overvejer, om han måske vil være personlig træner eller en form for sælger. Det er dog stadig løse tanker, og han fremhæver, at en gymnasial ungdomsuddannelse også har den funktion, at man udskyder valget i stedet for allerede i en tidlig alder at lægge sig fast på "hvad du vil resten af dit liv". Det oplever han, at man skal på en erhvervsuddannelse. Ligesom 75 % af hhx-eleverne lægger Oscar altså vægt på, at hans ungdomsuddannelse holder mulighederne åbne (jf. figur 3.4).

Mens Oscar er på efterskole, er han i brobygning på stx og hhx. Han vælger brobygning på både stx og hhx, fordi han stadig er i tvivl om, hvilken ungdomsuddannelse han vil vælge. Han gør sig både overvejelser om, hvor hans venner skal gå, og hvilke fag han vil få på de pågældende uddannelser. På hans efterskole er der mange elever, som gerne vil gå på hhx, og

også nogle af hans venner fra hans hjemby skal gå på hhx. Det gør ham tryk at vide, at han kender nogen, der skal gå på samme uddannelse som ham. Samtidig vil han gerne undgå naturfag, som han ikke er så glad for. Det ser han en mulighed for på hhx.

Efter en samtale med vejlederen på efterskolen beslutter Oscar, at han helst vil gå på hhx. Vejlederen fortæller ham, at hhx vil give ham de samme muligheder som stx. Oscar var bekymret for at fortryde valget, hvis valget af hhx ville begrænse hans muligheder efter ungdomsuddannelsen. Derfor blev samtalen med vejlederen afgørende for Oscars valg. Vejledere har typisk den største betydning for hhx'ernes valg af ungdomsuddannelse – ud over deres forældre (jf. figur 3.1).

3.1.2 De unges faglige interesser og fremtidsblik

En anden faktor, der kendetegner eleverne på de forskellige gymnasiale retninger, er, hvor godt de unge kender sig selv ift. egne styrker og interesser, og hvad det har af betydning for deres valg af gymnasial retning.

Htx- og hhx-elever er drevet af faglige interesser, mens stx'ere er mere usikre på, hvad der interesserer dem

Elever, der vælger htx og hhx, er kendetegnet ved, at de havde mere viden om egne styrker og interesser, da de gik i 8. klasse, end eleverne på hf og stx. Denne viden om styrker og interesser har afgørende betydning for de unge, der vælger htx og hhx, når de vælger ungdomsuddannelse.

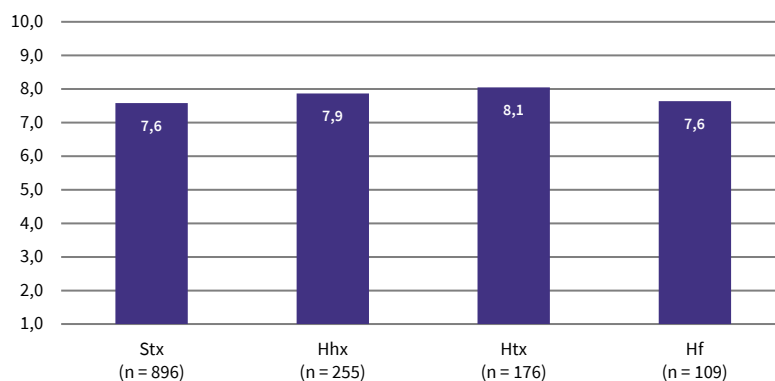
Figur 3.3. viser de unges score på et indeks for "viden og egne styrker og interesser". Skalaen er udarbejdet på baggrund af de unges besvarelser af en række spørgsmål som beskrevet i boksen nedenfor.

De unge, der vælger htx, scorer højest med en score på 8,1 ud af 10 på skalaen for viden om egne styrker og interesser, hvor 10 er maksimal viden om egne styrker og interesser. Elever, der vælger hhx, scorer 7,9 på skalaen, mens elever, der vælger stx og hf, scorer 7,6. Det fremgår af figur 3.3 nedenfor.⁴

⁴ En regressionsanalyse viser, at når der tages højde for elevens køn, etniske herkomst, karakterer fra grundskolen samt forældres uddannelse, er kun htx'ernes score i viden om egne styrker og interesser signifikant forskellig fra de andre gymnasiale retningers score ($p = 0,007$). Således har elever på htx en signifikant bedre indsigt i egne styrker og interesser sammenlignet med eleverne på de andre gymnasiale retninger – også når der tages højde for centrale baggrundsfaktorer.

FIGUR 3.4

Indeksscore for viden om egne styrker og interesser i 8. klasse, fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 8. klasse + 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2017 + 2019-20.

Note: En signifikanstest viser, at der er signifikant forskel på scoren i indeks for viden om egne styrker og interesser mellem de forskellige gymnasiale retninger. Scoren blandt hhx-elever er således signifikant forskellig fra de andre gymnasiale retninger ved et 5 %-signifikansniveau ($p = 0,02$), mens scoren blandt htx-elever er signifikant forskellig ved et 1 %-signifikansniveau ($p < 0,01$). Der er ikke signifikant forskel på scoren mellem stx og hf.

Sådan måler vi viden om egne styrker og interesser

I analysen anvendes en skala for viden om egne styrker og interesser. En persons placering på skalaerne måles ved besvarelse af en række spørgsmål, hvor den unge på en skala fra 1-5 angiver, hvor enig eller uenig han eller hun er i udsagnet. Efterfølgende udregnes en samlet score for hver ung på en skala fra 1-10. En høj score på skalaerne er lig med høj grad af enighed i spørgsmålene.

Skalaen for viden om egne evner og interesser er baseret på følgende spørgsmål: *"Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn angående din uddannelse"*:

"Jeg ved, hvad jeg interesserer mig for."

"Jeg tænker over, hvad der er vigtigt for mig i livet."

"Jeg ved, hvad jeg er god til."

"Jeg ved, hvilke slags uddannelser der kunne passe til mig."

Skalaen for viden om egne styrker og interesser er udviklet, testet og valideret af NordicMetrics Aps⁵⁶.

Når de unge taler om faglige styrker og interesser i de kvalitative interviews, er det et tydeligt mønster, at de unge, som vælger htx eller hhx, fremhæver faglige styrker og interesser, som de oplever at kunne forfølge via htx eller hhx.

Konkret kommer de unges viden om faglige styrker og interesse til udtryk gennem en bevidsthed om, hvilke fag eleverne er glade for eller oplever at være gode til, og hvilke fag de ikke på samme måde oplever som meningsfulde. For htx-eleverne er det især en gennemgående interesse for og oplevelse af faglig selvtilid ift. de naturvidenskabelige fag, der kommer til udtryk. En htx-elev fortæller i et tilbageskuende interview om valget af ungdomsuddannelse således:

Alle de [natur]videnskabelige fag har altid været mine yndlingsfag, og biotek var noget, som jeg ikke havde haft mulighed for at prøve før [i grundskolen]. Så jeg syntes, at det ville være spændende at have et nyt videnskabeligt fag, nu når jeg har kunnet lide alle de andre så meget.

Ung efter opstart på htx.

Blandt hhx-eleverne kommer de faglige styrker typisk til udtryk gennem en oplevelse af at være stærke til matematik, og interesserne udtrykkes ofte i form af en interesse for fx handel – en styrke, der typisk italesættes allerede i 8. klasse.

Alvina interesserer sig for naturvidenskab og vælger htx

Alvina har lige fra 8. klasse haft en forestilling om, at hun ville gå på htx efter grundskolen. Alvina har bl.a. hørt om htx fra sin nabo og sin bror, som begge går på htx. Herigennem har hun fået at vide, at man laver flere forsøg på htx end i folkeskolen, hvilket tiltaler Alvina. I sin fritid går Alvina til hiphop og programmering. Til programmering lærer hun at programmere spil. Hun synes både, at hiphop og programmering er sjovt, selvom hun aldrig har været glad for sport.

Alvina har en drøm om at blive læge, helst kirurg, men har hørt, at det er svært. Hun ser htx som en mulighed for at opnå denne drøm. Alvina er altså en del af de 31 % af htx-eleverne, der allerede i 8. klasse ved, hvilken slags arbejde, de vil have i fremtiden (jf. figur 4.13).

5 Se Makransky, Wandall, Madsen, Hood, & Creed, 2019. Skalabetegnelser og enkelte itemformuleringer kan være anderledes i artiklen, da EVA's version af skalaerne blev afprøvet omkring 2016.

6 Skalaerne er udviklet af NordicMetrics Aps, som har de fulde rettigheder til skalaerne. EVA har udelukkende brugsrettigheder til skalaerne og ret til at offentliggøre skalaerne i forbindelse med projektet *Unge veje mod ungdomsuddannelse*. Enhver anvendelse og offentliggørelse skal ske med klar reference til NordicMetrics Aps. EVA har ikke ret til at videreudvikle eller ændre på skalaerne.

I 9. klasse fortæller Alvina, at hun synes, at de sproglige fag i grundskolen er kedelige. Hun kan derimod godt lide fysik, kemi, biologi og matematik. De fag er hun også bedst til. Hun er også glad for sin klasse, selvom hun ikke ser sine klassekammerater særlig meget uden for skolen. Baseret på hendes interesse for naturvidenskab overvejer Alvina både at søge ind på htx og forskellige naturvidenskabelige linjer på stx. Alvina ved, at tre andre elever fra hendes klasse skal gå på samme htx, som hun overvejer, men det betyder ikke så meget for hendes overvejelser. Ligesom det (jf. figur 3.1) gør sig gældende for mange andre htx-elever, tillægger Alvina altså ikke sine venner stor betydning i overvejelserne om ungdomsuddannelse.

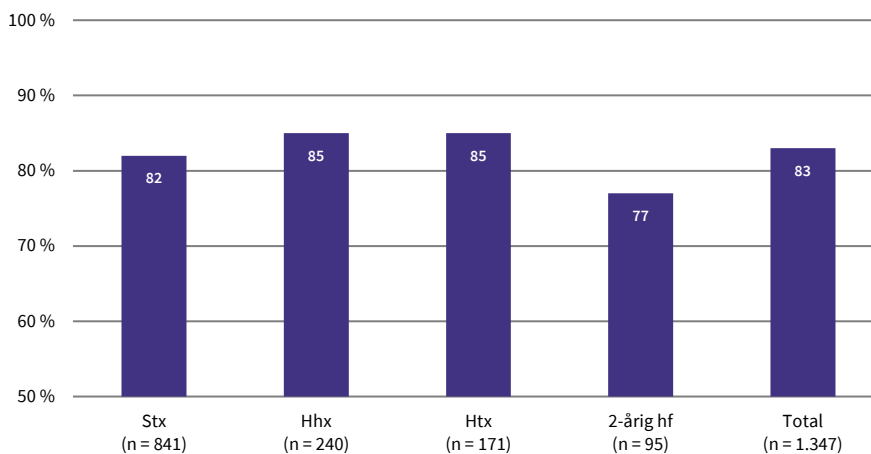
Selvom Alvina hælder til at vælge htx, bliver hun en kort periode i tvivl om, hvorvidt htx er det rigtige valg for hende, fordi hun under et brobygningsforløb får indtryk af, at htx også handler om innovation. Det synes hun ikke lyder spændende. Hun taler med sin matematiklærer om overvejelserne, og matematiklæreren siger, at det ikke skal forvirre hende. Han tror, at htx er et godt valg for hende, og fortæller hende, at hun har gode kompetencer inden for matematik, fysik og kemi. Alvina udtrykker altså, som det, jf. figur 3.3, gør sig gældende for mange htx-elever, en indgående viden om egne styrker og interesser; en viden, der bliver bekræftet af hendes matematiklærer, da hun taler med ham. Alvina taler ikke med en vejleder om sit valg, men mener heller ikke, at hun har haft brug for samtaler med en vejleder. Hun ender med at vælge htx.

Interesser har stor betydning for de fleste unges overvejelser om gymnasievalg, mens åbne muligheder har størst betydning for unge på stx

Generelt angiver størstedelen (77-85 %) af de unge i 8. klasse, at det i høj grad har betydning for deres overvejelser om valg af ungdomsuddannelse, at de vælger en uddannelse, de virkelig interesserer sig for. Det fremgår af figur 3.4.

FIGUR 3.5

Andel elever i 8. klasse, der har svaret "I høj grad" på spørgsmålet "I hvilken grad har dette betydning for dine overvejelser om valg af ungdomsuddannelse: At det er en uddannelse, jeg virkelig interesserer mig for", fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 8. klasse + 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2017 + 2019-20.

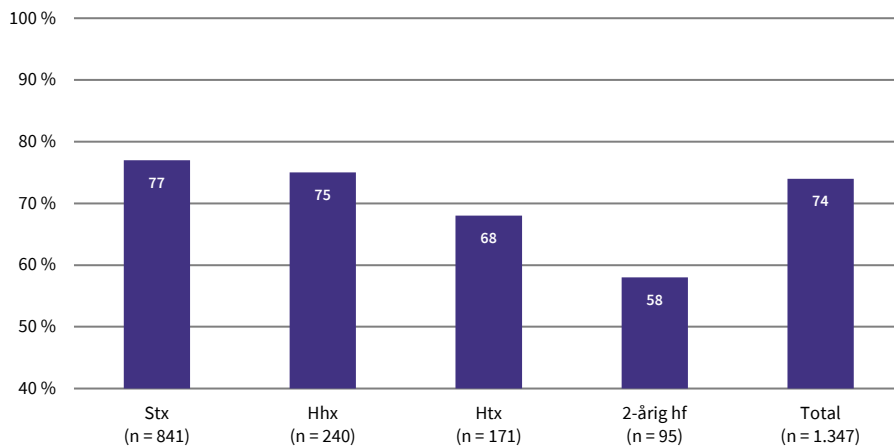
Note: En signifikanstest viser, at der ikke er signifikant forskel på andelen af elever, der har svaret "I høj grad" på spørgsmålet, mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p = 0,631$).

Ligesom der er forskel på, hvor indgående et kendskab de unge, der vælger hhv. stx., hhx, htx og hf, har til deres styrker og interesser (jf. figur 3.3), er der også forskelle på tværs af de gymnasiale retninger, ift. hvordan viden om styrker og interesser har betydning for de unges valg af ungdomsuddannelse.

For stx-eleverne betyder det meget, at uddannelsen holder deres muligheder åbne. Således angiver 77 % af stx-eleverne, at dette i høj grad har betydning for deres overvejelser. Til sammenligning udgør andelen blandt hhx-eleverne 75 %, andelen blandt htx-eleverne 68 %, og andelen blandt hf-eleverne 58 %. Det fremgår af figur 3.6 nedenfor.

FIGUR 3.6

Andel elever i 8. klasse, der har svaret "I høj grad" på spørgsmålet "I hvilken grad har dette betydning for dine overvejelser om valg af ungdomsuddannelse: At uddannelsen holder mine muligheder åbne", fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 8. klasse + 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2017 + 2019-20.

Note: En signifikanstest viser, at der er statistisk signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p < 0,01$).

I de kvalitative interviews kommer det til udtryk, at vægten på at holde mulighederne åbne for nogle af de unge, der vælger stx, skyldes en grundlæggende tvivl om, hvilken uddannelse de vil tage efter deres ungdomsuddannelse. Her kan stx fungere som en måde at "udskyde" valg om fremtiden. Nogle forstår i denne forbindelse stx som dét valg, der holder uddannelsesmulighederne mest muligt åbne. En ung fortæller fx:

Hvis man tager på hhx, slipper man for mange af de unødvendige fag, historie, geografi, biologi osv. Stx overvejer jeg, fordi jeg så har mulighederne åbne for, hvad jeg vil bagefter.

Ung i 9. klasse, som vælger stx

Samtidig kan stx opleves som det oplagte valg, hvis man hverken er udpræget glad for tekniske fag eller har en særlig interesse for økonomi. Stx italesættes af nogle unge som "en forlængelse af folkeskolen", fordi fagene på stx afspejler fagene i grundskolen. Ønsket om at holde mulighederne åbne kan derfor hænge sammen med manglende viden om egne styrker og interesser, hvis man ikke har stiftet bekendtskab med et bredere udvalg af faglige retninger i grundskolen.

Andre unge, der vælger stx, er bevidste om deres faglige styrker og interesser, men har interesser, som dækker over flere områder og ser derfor stx som en mulighed for på én gang at forfølge interesser for fx sproglige, naturvidenskabelige og samfundsvidenskabelige fag. En ung, som har søgt ind på stx, men som også overvejede htx, fortæller fx:

Ung: Jeg synes, det er virkelig spændende at lære om fysik og sådan nogle ting, så det var derfor jeg overvejede htx.

Interviewer: Og hvad er fordelene så ved at vælge stx?

Ung: Det er, fordi jeg kan også godt lide at have sproglige fag som dansk og engelsk. Og så kan jeg også godt lide at have psykologi og sådan nogle ting. Det får man ikke på samme måde på htx.

Ung i 10. klasse, der vælger stx

Cecilie er i tvivl om valg af ungdomsuddannelse, men vælger stx

Da Cecilie går i 8. klasse, er hun generelt glad for at gå i skole. Hun kan lide alle fag, lige med undtagelse af tysk. Cecilie fortæller, at hun er ”ret god til det almindelige”, og hun oplever generelt at trives i skolen. Hun er glad for de venner, hun har i skolen, og hun bruger også en del tid med dem uden for skolen. De går blandt andet i klub sammen, og ellers tager de ofte hjem til hinanden efter skole.

I 8. klasse fortæller Cecilie også, at det stresser hende at tænke på, hvad hun skal lave i fremtiden. Presset forbundet med at tænke på fremtiden hænger bl.a. sammen med, at hun ikke ved, hvilken type gymnasium hun skal vælge. Det har hun nemlig en oplevelse af, at hun burde vide.

Når Cecilie taler med sin mor om uddannelse, oplever hun, at moren har mange holdninger til, hvad der er hhv. gode og dårlige idéer. For Cecilie betyder det ret meget, hvad hendes mor mener om uddannelse. Cecilie er altså en del af de 75 % af de unge, der vælger stx, som angiver, at deres forældre i høj eller nogen grad har betydning for deres overvejelser om ungdomsuddannelse (jf. figur 3.1). Cecilie har selv en oplevelse af, at hun er god til det faglige. Derfor vil hun hellere på en gymnasial uddannelse end en erhvervsuddannelse.

I 9. klasse begynder Cecilie at tænke på, at hun gerne vil på en videregående uddannelse efter gymnasiet. Derfor er det også vigtigt for hende, at uddannelsen åbner muligheder. Hun overvejer bl.a., om biomedicin kunne være en uddannelse for hende. Hun har nemlig haft om genmodificering og synes, det var spændende.

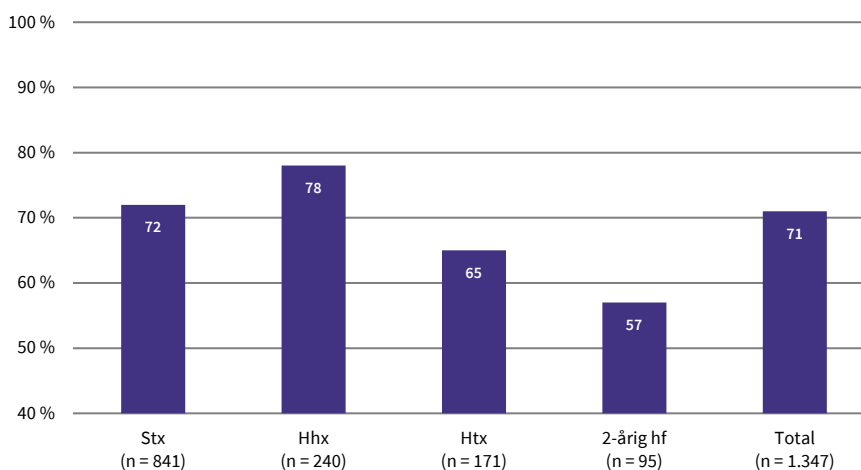
Mens Cecilie går i 9. klasse kommer hun på brobygning på htx og stx. På stx får hun indtryk af, at der er meget klassisk klasseundervisning, mens hun på htx får indtryk af, at der er flere projekter. Derfor hælder hun efter brobygningsforløbet til at vælge htx.

Senere i 9. klasse begynder Cecilie dog at skifte mening. Hun er stadig glad for naturvidenskab, men samtidig kan hun også godt lide de sproglige fag, ligesom hun også er glad for psykologi. Hun ser det også som en fordel, at skemaet på stx er mere neutralt. Derudover er hun i tvivl om, hvorvidt htx er det rigtige valg for hende, når hun hører om, hvilken elevgruppe der søger ind på htx. Cecilie synes, at valget er svært, men fortæller samtidig også, at det er et ”luksusproblem” at skulle vælge. Hun ender med at søge ind på stx.

Hhx-eleverne lægger i højere grad end unge, der vælger andre gymnasiale retninger, vægt på, at uddannelsen kan føre til gode jobmuligheder – det angiver 78 % af hhx-eleverne har en høj grad af betydning for deres overvejelser. Denne andel er højere end andelen blandt både stx-eleverne (72 %), htx-eleverne (65 %) og hf-eleverne (57 %). Det fremgår af figur 3.7 nedenfor.

FIGUR 3.7

Andel elever i 8. klasse, der har svaret "I høj grad" på spørgsmålet "I hvilken grad har dette betydning for dine overvejelser om valg af ungdomsuddannelse: At uddannelsen kan føre til gode jobmuligheder", fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 8. klasse + 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2017 + 2019-20.

Note: En signifikanstest viser, at der er statistisk signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p < 0,01$).

I de kvalitative interviews er det gennemgående, at de unge, der vælger hhx, allerede i 8. klasse italesætter, at de ser det som vigtigt, at deres uddannelse fører til gode jobmuligheder. For nogle unge sættes der lighedstegn mellem et godt job og en høj løn, mens det gode job for andre fx består i muligheden for at blive fx selvstændig eller jurist. En ung fortæller fx følgende om sine overvejelser om jobmuligheder, faglige interesser og valg af hhx:

Interviewer: Hvorfor har du valgt at søge ind på hhx?

Ung: Da vi var derinde [på hhx], handlede det meget om afsætningsøkonomi og erhvervsøkonomi og alle sådan nogen ting. Det synes jeg er spændende, og så ved jeg også, at man kommer til at tjene nogle gode penge, hvis man får et godt job inden for det.

Ung i 9. klasse, der starter på hhx

Hhx-eleverne ligner således på mange måder de studerende, der går på International Business på CBS, som i langt højere grad end studerende på fx medicin, psykologi eller statskundskab er motiverede af, at uddannelsen fører til god løn, jf. EVA's analyse af studievalgsbegrundelser (EVA, 2021b).

Blandt de unge, der vælger hhx, er det gennemgående, at forestillingerne om det gode job er tæt koblet med deres faglige interesser for fx økonomi, handel eller jura. For de unge, der vælger hhx, hænger prioriteringen af gode jobmuligheder altså sammen med deres viden om styrker og interesser.

3.1.3 De unges skoleerfaringer og faglige selvtillid fra grundskolen

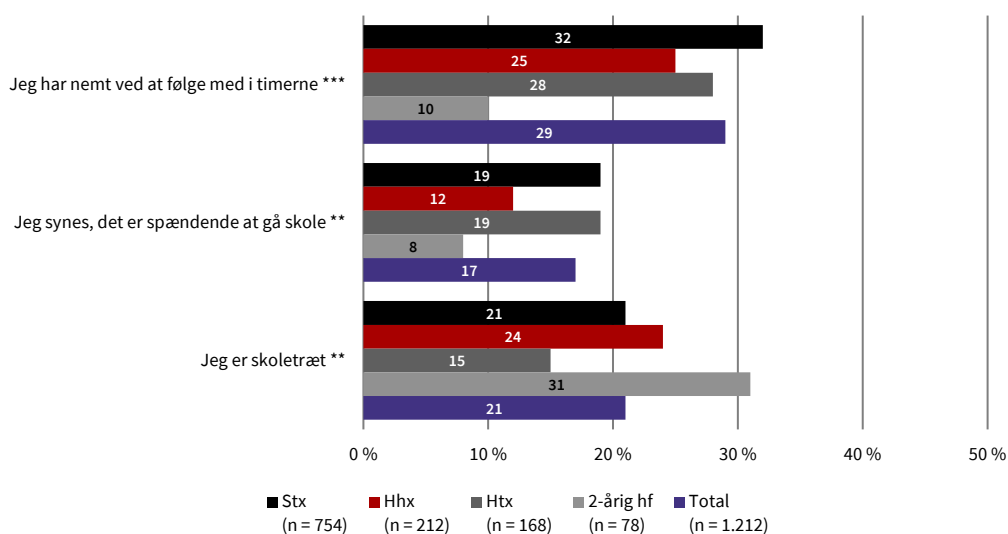
En tredje faktor, som har betydning for valget af gymnasial retning, er de unges erfaringer med at gå i skole og deres faglige selvtillid fra grundskolen.

Elever med mindre positive grundskoleerfaringer vælger oftere hf

Unge, der vælger hf, har i højere grad haft det svært fagligt i grundskolen. Således har en mindre andel blandt hf-eleverne haft nemt ved at følge med i timerne i 9. klasse, en mindre del har oplevet, at det var spændende at gå i skole, og en større andel angav at være skoletrætte i 9. klasse, sammenlignet med de elever, der vælger andre gymnasiale retninger.⁷ Det fremgår af figur 3.5. nedenfor.

FIGUR 3.8

Andel, der i 9. klasse har svaret "I høj grad" på udvalgte spørgsmål om deres oplevelser i grundskolen, fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 9. klasse + 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2018 + 2019-20.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de fire gymnasiale retninger for alle tre udsagn. Stjerner (*) angiver signifikansniveau. ** = signifikant ved 5 %-signifikansniveau; *** = signifikant ved 1 %-signifikansniveau.

Det fremgår endvidere af figur 3.5, at de elever, der vælger stx, i langt højere grad havde nemt ved at følge med i timerne i 9. klasse sammenlignet med elever, der vælger hf. Samtidig oplevede de elever, der vælger stx og htx, i væsentligt højere grad end de øvrige, at det var spændende at gå i skole i 9. klasse.

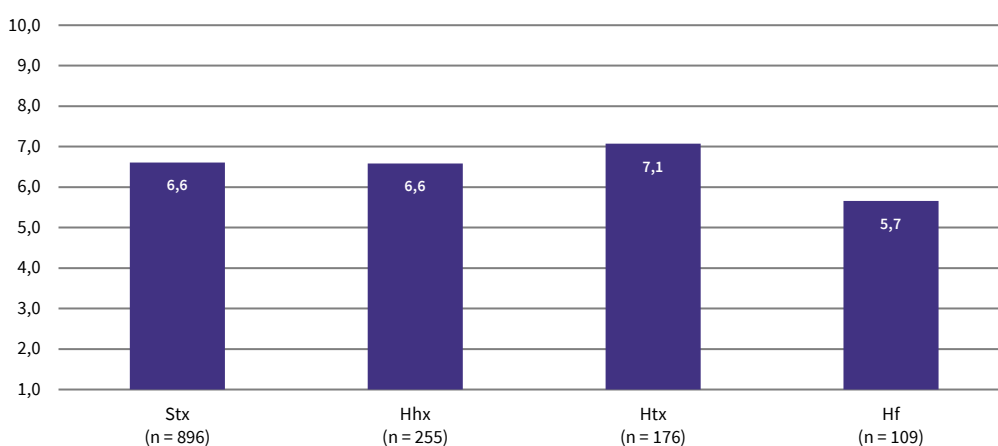
⁷ En regressionsanalyse viser, at når der kontrolleres for elevens køn, etniske herkomst, karakterer fra grundskolen samt forældres uddannelse, skiller kun hf'erne sig signifikant ud fra de andre gymnasiale retninger, ift. om de oplever, at det er spændende at gå i skole ($p = 0,009$). Således oplever signifikant færre elever på hf, at det er spændende at gå i skole – også når der tages højde for centrale baggrunds faktorer som køn og karakterer. Der kan ikke konstateres signifikante forskelle mellem eleverne på de fire gymnasiale retninger, hvad angår skoletræthed, når der kontrolleres for relevante baggrunds faktorer ($p > 0,1$).

Figur 3.6. nedenfor viser de unges score på et indeks for "faglig selvtillid". Skalaen er udarbejdet på baggrund af de unges besvarelser af en række spørgsmål som beskrevet i boksen nedenfor. Af figuren fremgår det, at hf'erne har en væsentlig lavere faglig selvtillid i 8. klasse med en gennemsnitlig score på 5,7, sammenlignet med eleverne på de andre gymnasiale retninger, der scorer mellem 6,6 og 7,1 på indekset for faglig selvtillid i 8. klasse.

Det fremgår endvidere af figur 2.6, at de elever, der vælger htx, i gennemsnit scorer højest på indekset for faglig selvtillid (7,1) sammenlignet med de andre gymnasiale retninger.⁸

FIGUR 3.9

Indeksscore for faglig selvtillid i 8. klasse, fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 8. klasse + 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2017 + 2019-20.

Note: En signifikantstest viser, at der er signifikant forskel på scoren i indeks for faglig selvtillid mellem nogle af forskellige gymnasiale retninger. Scoren blandt htx-elever og hf-elever er således signifikant forskellig fra de andre gymnasiale retninger ved et 1 %-signifikansniveau ($p < 0,01$), mens der ikke forskel på scoren mellem stx og hhx.

⁸ En regressionsanalyse viser, at når der kontrolleres for elevens køn, etniske herkomst, karakterer fra grundskolen samt forældres uddannelse, er kun hf'ernes score i faglig selvtillid signifikant forskellig fra de andre gymnasiale retningers score ($p = 0,022$). Således har elever på hf en signifikant lavere faglig selvtillid sammenlignet med eleverne på de andre gymnasiale retninger – også når der tages højde for centrale baggrunds faktorer.

Sådan måler vi faglig selvtillid

I analysen anvendes en skala for faglig selvtillid. En persons placering på skalaerne måles ved besvarelse af en række spørgsmål, hvor den unge på en skala fra 1-5 angiver, hvor enig eller uenig han eller hun er i udsagnet. Efterfølgende udregnes en samlet score for hver ung på en skala fra 1-10. En høj score på skalaerne er lig med høj grad af enighed i spørgsmålene.

Skalaen for faglig selvtillid er baseret på følgende spørgsmål: ”Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn angående din uddannelse”:

”Jeg tror, at jeg vil klare mig rigtig godt i skolen.”

”Jeg er sikker på, at jeg kan forstå selv de sværeste ting i fagene.”

”Jeg er sikker på, at jeg kan lære det, jeg bliver undervist i.”

”Jeg tror, at jeg vil få et rigtigt godt resultat i test og prøver.”

”Jeg er sikker på, at jeg vil klare mig godt i opgaverne i skolen.”

”Jeg er sikker på, at jeg kan få en bedre karakter/evaluering end de fleste andre unge.”

Skalaen for faglig selvtillid er udviklet, testet og valideret af NordicMetrics Aps.⁹¹⁰

Ser man samlet på figurerne ovenfor, tegner der sig et billede af, at hf-eleverne har haft en langt mindre positiv oplevelse af deres skolegang i 9. klasse sammenlignet med de elever, der begynder på stx, htx og hhx. Dette billede bliver bekræftet, når eleverne bliver spurgt, om de alt i alt har haft en god tid i grundskolen, jf. figur 3.7 nedenfor.

15 % af de elever, der vælger hf, svarer, at de alt i alt har haft en god tid i grundskolen. Det samme svarer 45 % af de elever, der ender med at vælge stx, 42 % af de elever, der vælger hhx, og 32 % af de elever, der vælger htx.¹¹

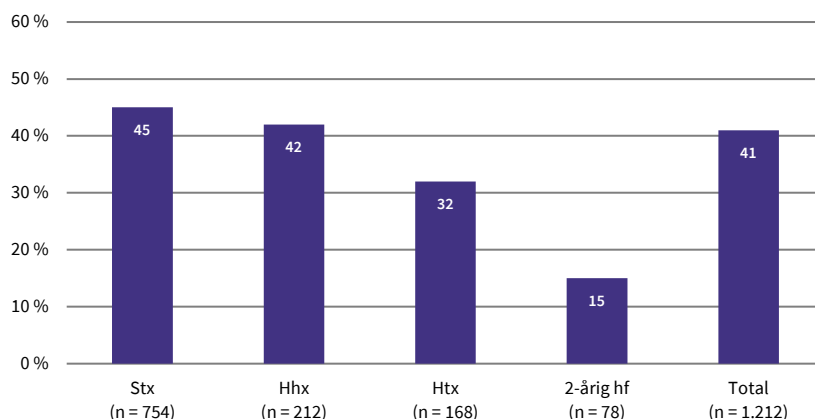
9 Se Makransky, Wandall, Madsen, Hood, & Creed, 2019. Skalabetegnelser og enkelte itemformuleringer kan være anderledes i artiklen, da EVA's version af skalaerne blev afprøvet omkring 2016.

10 Skalaerne er udviklet af NordicMetrics Aps, som har de fulde rettigheder til skalaerne. EVA har udelukkende brugsrettigheder til skalaerne og ret til at offentliggøre skalaerne i forbindelse med projektet *Unge veje mod ungdomsuddannelse*. Enhver anvendelse og offentliggørelse skal ske med klar reference til NordicMetrics Aps. EVA har ikke ret til at videreudvikle eller ændre på skalaerne.

11 En regressionsanalyse viser, at når der tages højde for elevens køn, etniske herkomst, karakterer fra grundskolen samt forældres uddannelse, adskiller htx'erne ($p < 0,01$) og hf'erne ($p = 0,003$) sig fortsat fra eleverne på stx og hhx, hvad angår deres samlede oplevelse af deres tid i grundskolen. Således oplever elever på htx og hf i signifikant mindre grad, at de samlet set har haft en god tid i grundskolen sammenlignet med eleverne på hhx og stx – også når der tages højde for centrale baggrundsfaktorer.

FIGUR 3.10

Andel, der i 9. klasse svarer "I høj grad" til spørgsmålet "Jeg har alt i alt haft en god tid i grundskolen", fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 9. klasse + 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2018 + 2019-20.

Note: En signifikanstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p < 0,01$).

Af de kvalitative interview fremgår det også, at hf-eleverne typisk har en større bekymring forbundet med deres faglige udfordringer end de unge, der starter på hhx eller htx. Hf-elevernes lavere faglige selvtillid kommer fx til udtryk i form af bekymringer om karakterer og uddannelsesparathedsvurderinger. De kvalitative interviews viser også, at hf-elevernes negative oplevelser af grundskoletiden både kan handle om udfordringer i konkrete fag og af negative oplevelser, fx med mobning.

Blandt de unge, som vi har talt med, der vælger hf, fortæller en ung fx, at hun er kommet til Danmark for tre år siden, og at hun kan mærke, at hun ikke har den samme faglige baggrund som sine klassekammerater. Hun giver udtryk for, at den undervisning, hun tidligere har fået, generelt har været på et lavere niveau. Samtidig er hun udfordret på det sproglige, hvilket bl.a. er en barriere ift. at deltage i den mundtlige del af klasseundervisningen. Selvom hun er glad for undervisningen, er hun derfor bekymret for sine karakterer. Hendes bekymring for det faglige niveau får betydning for hendes valg, ved at hun vælger hf frem for stx, fordi hun vil få færre fag på A-niveau på hf. Hun fortæller:

Altså jeg havde tænkt mig at vælge stx, men det er sværere for mig. Man skal have flere fag på A-niveau, og det tror jeg ikke lige er noget for mig.

Ung i 10. klasse, der starter på hf

En anden af de elever, der vælger hf, fortæller i et interview i 9. klasse, at hun generelt oplever at trives i skolen, har gode venner i klassen og tillidsfulde relationer til lærerne – men oplever at være udfordret i naturvidenskabelige fag. I sit valg af ungdomsuddannelse lægger hun derfor vægt på, at hf kun tager to år. Samtidig er hun af den opfattelse, at hf ikke kræver samme selvstændighed som fx stx, hvilket hun tror vil passe hende godt, fordi hun har et behov for at blive sat i gang med opgaver. En anden elev, der vælger hf, fortæller, at hun kæmper med depression, angst og skoletræthed. Derfor lægger hun også vægt på, at hf kun tager to år. I første omgang hælder hun til at vælge en erhvervsuddannelse. Hun går dog væk fra planerne om at tage en erhvervsuddannelse igen, dels pga. udfordringer med at få en læreplads, dels fordi hun ikke er sikker på, hvad hun vil arbejde

med "resten af sit liv". I valget af hf lægger hun desuden vægt på, at der er mulighed for at få en hf-linje målrettet sundhedssektoren, som hun interesserer sig for.

Sarah vælger hf for at få mindre matematik

I 8. klasse tænker Sarah ikke så meget på uddannelse. Hendes far vil gerne have, at hun skal være læge eller ingeniør, men Sarah tror ikke, at de uddannelser er noget for hende. Generelt er Sarah glad for at gå i skole. Hun synes dog, at matematik er meget udfordrende, og hun fortæller, at hun generelt har svært ved at arbejde selvstændigt. Når noget er svært, plejer hun at række hånden op og stille spørgsmål. Hun tænker dog også over ikke at spørge for meget, fordi hun godt kan være bekymret for, om lærerne bliver trætte af alle hendes spørgsmål. Selvom Sarah overordnet trives fint i skolen, synes hun altså ikke altid, at det er nemt at følge med i timerne. Hun er derfor et eksempel på, hvorfor kun 10 % af hf-eleverne angiver, at de i høj grad har nemt ved at følge med i timerne (jf. figur 3.5).

Sarah trives godt med sine veninder i klassen. I Sarahs fritid arbejder hun som salgsassistent. Jobbet er fint nok, men hun glæder sig ikke til at komme på arbejde. Når hun bliver voksen, vil hun gerne have et arbejde, hvor hun glæder sig til at komme på arbejde.

I 9. klasse er Sarah på brobygning på hhx. Hun synes, at det virker som et fint sted, men får også indtryk af, at der er meget matematikundervisning. Derfor tror hun ikke, at hhx er noget for hende. I 9. klasse overvejer Sarah selv IB som en mulig ungdomsuddannelse, fordi hun godt kan lide engelsk. Når Sarah spørges ind til, om hun har overvejet eud, fortæller hun, at hun ikke tror, at det er noget for hende, men at hun ikke helt kan forklare hvorfor. Hun fortæller dog også, at hendes søster arbejder som social- og sundhedsassistent, og at det måske også kunne være en mulighed for hende, fordi hun godt kan lide mennesker.

Da Sarah i 9. klasse taler med sin UU-vejleder, foreslår UU-vejlederen hende hf, fordi der er mindre matematik, og fordi det kun tager to år. Det overvejer Sarah. Sarah føler ikke selv, at hun er klar til gymnasiet, og vil derfor gerne gå i 10. klasse. Hun har hørt om flere, som er blevet mere modne i løbet af deres 10. klasseforløb.

I 10. klasse overvejer Sara ikke længere SOSU. Hun har i stedet planer om at søge ind på hf, ligesom hendes UU-vejleder har foreslået. Hun har hørt, at det ikke er lige så hårdt som stx, og det betyder også noget for hende, at hf kun varer to år. Derfor ender hun med at søge ind på hf.

Elever, der vælger hhx, ser frem til at prøve nye fag, mens elever, der vælger htx, vælger på baggrund af positive erfaringer med naturvidenskabelige fag

Ser man samlet på de kvantitative resultater om hhx-elevernes grundskoleerfaringer, tegner der sig et billede af, at hhx-eleverne alt i alt oplever at have haft en relativt god tid i grundskolen sammenlignet med htx- og hf-eleverne (jf. figur 3.10). Hhx-eleverne føler sig dog samtidig oftere skoletrætte end de af deres jævnaldrende, der starter på htx eller stx, ligesom de også sjældnere synes, at undervisningen i grundskolen er spændende (jf. figur 3.8).

Umiddelbart kan det virke paradoksalt, at hhx-eleverne både er relativt skoletrætte og sjældnere synes, at undervisningen er spændende, men alligevel har en relativt positiv oplevelse af deres grundskoletid samlet set. De kvalitative interviews viser dog, at det er et udbredt perspektiv blandt

hhx-eleverne, at de har oplevet, at der er fag i grundskolen, som de ikke kan se meningen med eller oplever som uinteressante. Når disse unge skal vælge ungdomsuddannelse, sker det derfor på baggrund af en generel oplevelse af, at skolen er et godt sted at være, selvom det faglige indhold ikke altid er lige interessant. Nogle fremhæver derfor, at de glæder sig til at prøve ”noget nyt”, når de skal starte på en ungdomsuddannelse, mens det for andre er motiverende, at de kan se meningen med fagene på hhx, herunder hvordan fagene kan bruges i en jobmæssig kontekst. En ung fortæller fx følgende om, at hun, baseret på sine erfaringer med fagene i grundskolen, finder naturvidenskabelige fag ”rimeligt kedelige” og derfor gerne vil undgå dem på sin ungdomsuddannelse. Hun ser modsat hhx som relevant for sine fremtidige uddannelsesplaner:

Siden jeg vidste, at jeg ville læse jura, vidste jeg også, at jeg skulle på hhx. Jeg vidste, at jeg ikke ville have en stx, altså normal studentereksamen, fordi de har kemi og fysik og geografi og sådan noget. Og de fag synes jeg er rimeligt kedelige. Jeg vidste, at det ville blive tre tørre år, hvis jeg tog det [stx].

Ung i 9. klasse, der vælger hhx

I de kvalitative interviews med de elever, der vælger htx, er det en gennemgående tendens, at eleverne har haft en god tid i grundskolen. Eleverne har kunnet følge med fagligt og har oplevet, at undervisningen, særligt i de naturvidenskabelige fag, var spændende. De kvalitative interviews tegner ikke et entydigt billede af, hvorfor færre unge, der vælger htx, jf. figur 3.8 og 3.10, vurderer at have haft en god tid i grundskolen sammenlignet med unge, der vælger stx og hhx. De unge, der vælger htx, fremhæver dog i mindre grad det sociale ved deres tid i grundskolen, selvom de fortæller, at de generelt trives i deres klasse. Det kunne tyde på, at den mindre positive vurdering af grundskoletiden kan hænge sammen med elevernes sociale trivsel.

For de unge, der vælger htx, er det gennemgående, at de beretter om en stor interesse for naturvidenskabelige fag allerede tidligt i udskolingen. En htx-elev fortæller fx:

Jeg kan vildt godt lide fysik og kemi. Det er sjovt. Vi laver eksperimenter og sådan, og nogle gange så skriver vi også bare, teori og sådan noget. Jeg kan bedst lide, når man skal lave eksperimenter, men jeg kan også godt lide blandingen.

Ung i 8. klasse, der vælger htx

Interessen for de naturvidenskabelige fag, som de unge har stiftet bekendtskab med i grundskolen, bliver således særligt betydningsfuld for valget af ungdomsuddannelse for de unge, der vælger htx.

Blandt de elever, som vælger stx, har de positive skoleoplevelser betydning for valget på flere forskellige måder. Fx fortæller nogle unge i de kvalitative interviews i 9. klasse, at de oplever at trives med bogligt arbejde, generelt godt kan lide at gå i skole og derfor oplever stx som et oplagt valg. De positive skoleoplevelsers betydning for valget kan også handle om, at karaktererne i grundskolen er ”kommet nemt”, hvilket kan bidrage til en tro på, at man kan klare gymnasiet.

4 Trivsel på de fire gymnasiale retninger

Langt størstedelen af de unge på de gymnasiale uddannelser er tilfredse med deres uddannelsesvalg. Men en stor del af de unge oplever samtidig at være pressede, og langt fra alle oplever, at de trives med det, de laver (EVA, 2021a). Så hvad er det, der er afgørende for, at de unge alligevel er tilfredse med deres valg? Hvilke faktorer lægger eleverne på de fire forskellige gymnasiale retninger vægt på, og er der ligheder og forskelle i disse, afhængig af hvilken gymnasial retning de unge har valgt?

Det sætter vi fokus på i dette kapitel gennem analyser af de unges spørgeskemabesvarelser samt kvalitative interviews med de unge i perioden fra 8. klasse til deres første år på ungdomsuddannelsen.

Overordnet viser kapitlet, at eleverne på de fire gymnasiale retninger ligner hinanden på mange punkter; de fleste er glade for at gå i skole, oplever, at det sociale fylder og er vigtigt, for at de trives, og så oplever alle et vist pres over det at gå på en gymnasial uddannelse, som kan knyttes til både afleveringer, karakterer og egne og andres forventninger.

Kapitlet viser dog samtidig, at der er forskelle mellem eleverne på de forskellige gymnasiale retninger:

- **Stx:** Unge, der går på stx, er karakteriseret ved at tillægge det sociale miljø på uddannelsen og de relationer, der dannes her, størst betydning for elevernes motivation og trivsel. Eleverne på stx oplever således i højest grad at passe ind på deres skole og er samtidig dem, som bruger mest tid med deres kammerater uden for skoletiden. På trods af at stx-eleverne er nogle af dem, der i højest grad trives og i højest grad oplever at kunne få hjælp og støtte fra forældre til fx lektier, så er de også den elevgruppe, der oplever det største faglige pres. Stx-eleverne er mindst afklaret med, hvad de vil arbejde med, men en større andel er samtidig sikker på, at de vil tage en videregående uddannelse.
- **Hhx:** Unge, der går på hhx, er mest sikre på deres valg af ungdomsuddannelse og er karakteriseret ved at have den største andel elever, der trives. Hhx-eleverne er mindst pressede på det faglige niveau og har samtidig den største andel, der vurderer, at det faglige niveau er for lavt. Hhx-eleverne er også i høj grad positive over for det sociale miljø, de oplever at passe ind på skolen og tilbringer tid med deres klassekammerater uden for skolen. Samtidig er hhx-eleverne mindre afklarede med, hvad de vil arbejde med eller uddanne sig til i fremtiden.
- **Htx:** Unge, der går på htx, er karakteriseret ved at være fagligt motiveret, de synes undervisningen er spændende. De har i høj grad en fremtidshorizont forbundet med deres uddannelsesvalg, idet de både ved, hvad de vil arbejde med i fremtiden, og samtidig er afklaret med, at de vil videreudanne sig efter gymnasiet. Samtidig har htx-eleverne den største andel, som oplever det faglige niveau for højt, de er mest usikre ved deres uddannelsesvalg og mindst glade for den skole, de går på. Htx-eleverne repræsenterer den mindste andel, som oplever at passe ind, og er mindre sammen med klassekammerater efter skole.

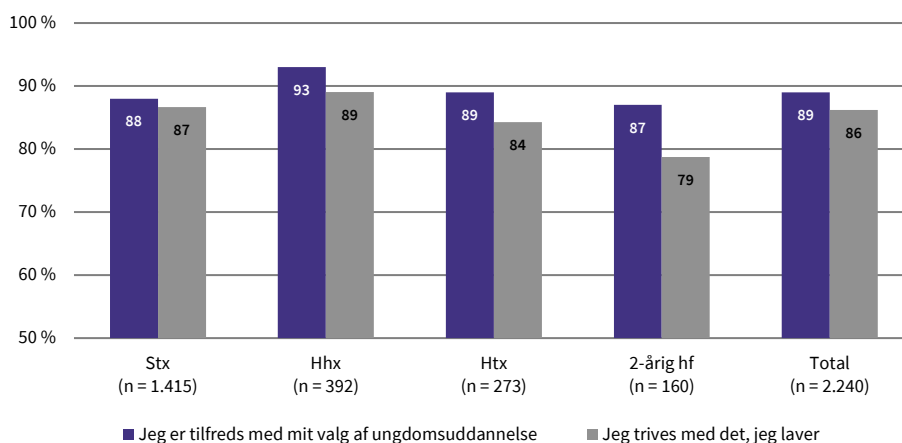
- **HF:** Unge, der går på hf, er i højest grad afklaret med, præcis hvilket arbejde de ønsker, mens de er mindst afklaret om videregående uddannelse. Hf-eleverne har både den højeste andel, der ved, præcis hvilken videregående uddannelse de ønsker, og dem, der ikke ønsker at fortsætte på en videregående uddannelse. Samtidig har hf-eleverne den laveste andel, der trives, som er sikre på valg af ungdomsuddannelse, og som oplever, at undervisningen er spændende. Derudover vurderer de det faglige niveau som passende og er mindre pressede over det faglige niveau og karakterer sammenlignet med elever på htx og stx. En anden karakteristik ved hf-eleverne er, at de i en mindre grad oplever at passe ind på skolen og bruger også mindre tid med klassekammerater uden for skolen.

4.1 Grundlæggende trivsel og tilfredshed med uddannelsesvalget

Hovedparten af de unge giver udtryk for, at de trives og er tilfredse med deres valg af ungdomsuddannelse. Således angiver 86 % af de unge, at de er helt eller nærmest enige i udsagnet om, at de trives med det, de laver, mens 89 % angiver, at de er helt eller nærmest enige i, at de er tilfredse med deres valg af ungdomsuddannelse. Det fremgår af figur 4.1 nedenfor.

FIGUR 4.1

Andel elever i gymnasiet, der er helt eller delvist enige i, at de trives på og er tilfredse med deres valg af ungdomsuddannelse, fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En signifikanstest viser, at der ikke er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger, hvad angår tilfredshed ($p = 0,099$). Der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger, hvad angår trivsel ($p = 0,011$).

Note: De præcise spørgsmålsformuleringer lyder: Hvor enig eller uenig er du i følgende spørgsmål: "Jeg trives med det, jeg laver" og "Jeg er tilfreds med mit valg af ungdomsuddannelse".

Selvom det generelle billede viser, at langt de fleste elever trives og er tilfredse med deres valg af ungdomsuddannelse, kan der dog ses mindre forskelle mellem eleverne på de fire gymnasiale retninger, hvad angår trivsel. Blandt hhx- og stx-eleverne angiver den største andel at være helt enige

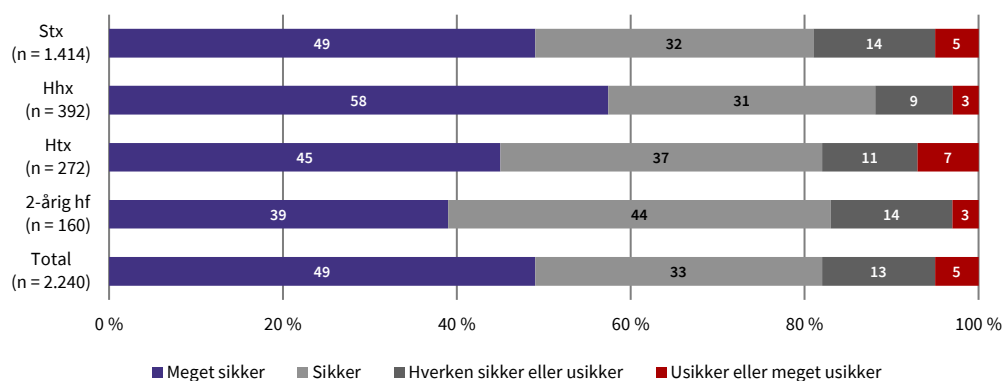
eller nærmest enige i, at de *trives* med det, de laver (hhv. 89 % og 87 %), mens det blandt hf-eleverne er den mindste andel på 79 %, som angiver at være helt enig eller nærmest enig med udsagnet. Forskellene mellem de gymnasiale retninger, hvad angår *tilfredshed*, er ikke signifikante og kan derfor skyldes tilfældige udsving.

Derudover tilkendegiver langt de fleste unge i undersøgelsen, at de er sikre på, at deres valg af ungdomsuddannelse er det rigtige, jf. figur 4.2 nedenfor. Således svarer i alt 82 % af de unge i gymnasiet, at de enten er meget sikre eller sikre på deres valg af ungdomsuddannelse.

Særligt elever på hhx ser ud til at være sikre på deres valg af ungdomsuddannelse, idet en lidt større andel af de unge i denne gruppe (58 %) angiver, at de er meget sikre på deres valg, sammenlignet med elever fra de andre gymnasiale retninger, hvor andelen ligger mellem 39 % og 49 %. En lidt mindre andel blandt unge på hf angiver, at de er meget sikre (39 %), mens en lidt større andel af eleverne på htx angiver at være usikre på deres valg af ungdomsuddannelse. Således angiver 7 % af htx-eleverne at være usikre eller meget usikre, mens dette gælder 3-5 % blandt eleverne på de andre gymnasiale retninger.

FIGUR 4.2

”Hvor sikker er du på, at dit valg af ungdomsuddannelse er det rigtige for dig?”, fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En signifikanstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger, hvad angår sikkerhed ift. valg af ungdomsuddannelse ($p < 0,01$).

4.2 Tre faktorer, der har betydning for trivsel – men på forskellig vis på de fire gymnasiale retninger

Dykker vi ned i de unges oplevelser på tværs af de forskellige gymnasiale retninger, er der især tre faktorer, hvorpå de unge adskiller sig fra hinanden; tre faktorer, som på forskellig vis har betydning for de unges trivsel og tilfredshed med uddannelsesvalget:

1. Forventninger til og oplevelser af det sociale miljø
2. Oplevelse af pres og faglige krav
3. Faglige interesser og fremtidsdrømme.

De tre faktorer læner sig op ad tre forhold, som EVA tidligere har vist, har betydning for, om unge oplever at trives på deres ungdomsuddannelse: (1) at de unge kommer godt ud af det med andre elever på skolen og har gode lærere, (2) at de unge oplever det faglige niveau som passende, og (3) at de unge finder uddannelsen interessant og undervisningen relevant (EVA, 2021a).

Denne analyse viser imidlertid, at der er forskel på, hvordan de tre forhold har betydning for elevernes trivsel og tilfredshed med uddannelsesvalget, når man deler eleverne op på de forskellige gymnasiale retninger.

4.2.1 Forventninger til og oplevelser af sociale miljø i gymnasiet

Tidligere EVA-undersøgelser har vist, at det sociale miljø og oplevelsen af at være en del af de sociale og faglige fællesskaber, som en gymnasial uddannelse rummer, har stor betydning for elevernes trivsel (EVA, 2019a, 2022a).

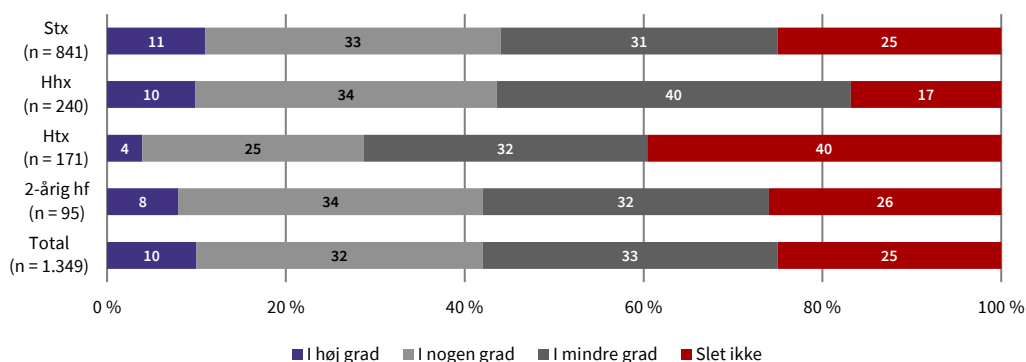
Det sociale miljø har en betydning for eleverne på tværs af de fire gymnasiale retninger, men det kommer til udtryk på forskellige måder. Elever på stx og hhx er i høj grad positive over for det sociale miljø. Hos hf'erne fylder det sociale miljø også – men især når det ikke opleves at fungere godt. Htx'erne har særligt fokus på deres faglige interesser og oplever en positiv indvirkning på det sociale miljø, når de oplever at kunne dele deres faglige interesse med andre elever.

Samlet set tegner der sig et billede af, at htx-elevernes tilgang til det sociale på uddannelsen adskiller sig fra tilgangen blandt eleverne på de øvrige gymnasiale retninger. Det kommer bl.a. til udtryk ved, at elever på htx i mindre grad oplever – og lægger vægt på – en stærk tilknytning til det sociale miljø på uddannelsen sammenlignet med elever på de andre gymnasiale retninger, samt at det faglige fællesskab spiller en central rolle i det sociale fælleskab.

Allerede i 8. klasse er de kommende htx-elever den elevgruppe, der tillægger venner mindst betydning i deres overvejelser om valg af ungdomsuddannelse, jf. figur 4.3. Således angiver kun 4 % af de kommende htx-elever, at det i høj grad har betydning for deres overvejelser om valg af ungdomsuddannelse, at de kender nogen, der går på uddannelsen, mens 40 % angiver, at det slet ikke har betydning. Til sammenligning er gennemsnittet blandt eleverne på tværs af de gymnasiale retninger samlet set på hhv. 10 % og 25 %.

FIGUR 4.3

8. klassebesvarelser på spørgsmålet: ”I hvilken grad har dette betydning for dine overvejelser om valg af ungdomsuddannelse: At jeg kender nogen, der går på uddannelsen?” fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 8. klasse og 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2017 + 2019-20.

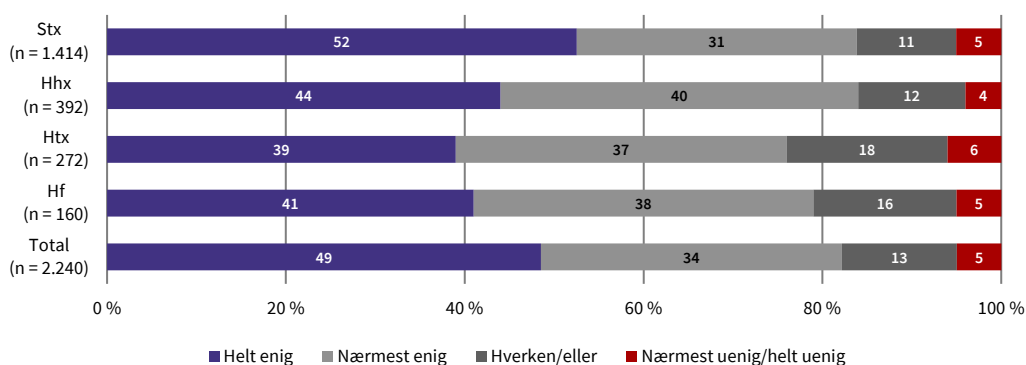
Note: *En signifikanstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p < 0,01$).

Ønsket om at kunne spejle sig i de andre elever på uddannelsen har som udgangspunkt stor betydning for de unges uddannelsesvalg, ligesom det er vigtigt for elevernes trivsel efter opstart, at de oplever at være en del af et fællesskab på skolen – både i klassen og uden for klassen. Dette har tidligere studier også vist (DEG, 2021; EVA, 2021a).

Set på tværs af de gymnasiale retninger oplever størstedelen af eleverne at ”passe ind” på skolen. Således fremgår det af figur 4.5 nedenfor, at i alt 83 % af eleverne på tværs af de gymnasiale retninger angiver, at de er helt enige eller nærmest enige i udsagnet ”Jeg føler, jeg passer godt ind på min skole”. Der er dog en væsentlig mindre andel blandt htx’erne, der oplever, at de passer godt ind på skolen (39 %), mens den største andel findes blandt stx-eleverne (52 %).

FIGUR 4.4

”Jeg føler, jeg passer ind på min skole”, fordelt på gymnasial retning

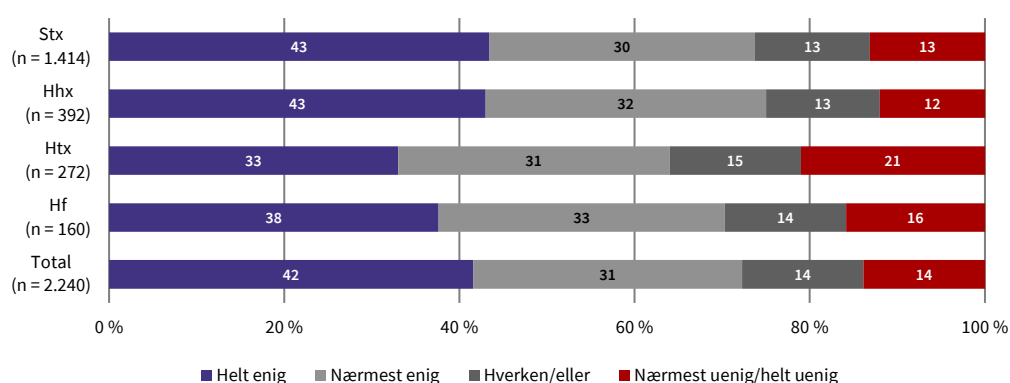
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En signifikantstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p > 0,01$). "Nærmest uenig" og "Helt uenig" er slået sammen.

Endelig er der en væsentlig mindre andel blandt htx-eleverne, der angiver, at de er sammen med klassekammerater uden for skoletiden set ift. elever på de øvrige gymnasiale retninger. Jf. figur 4.6 svarer 43 % på stx og hhx, at de er helt enige i udsagnet "Jeg er sammen med folk fra klassen uden for skoletiden", hvilket kun gælder 33 % af elever på htx.

FIGUR 4.5

"Jeg er sammen med folk fra klassen uden for skoletiden", fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En signifikantstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p = 0,01$). "Nærmest uenig" og "Helt uenig" er slået sammen.

Det sociale er afgørende for hhx'ernes og stx'ernes trivsel, mens det er en bonus for htx'erne

På baggrund af de kvalitative interviews kan billedet af, at htx-eleverne i mindre grad oplever – og slægger vægt på – en stærk tilknytning til det sociale miljø på uddannelsen, nuanceres. Hvor eleverne på hhx og stx gennemgående beskriver det sociale fællesskab som en drivkraft for deres trivsel, opleves det sociale for htx-eleverne i højere grad som en bonus. For hf-eleverne har det sociale miljø også en vigtig betydning, men bærer præg af at være mindre velfungerende end forventet af eleverne.

Særligt for eleverne på hhx og stx er den positive oplevelse af det sociale miljø centralt. Når eleverne beretter om valget af ungdomsuddannelse og deres trivsel i dagligdagen, er omdrejningspunktet det sociale sammenhold, der er med til at motivere dem til at tage i skole. En ung på stx fortæller fx:

Det er hyggeligt, at se dem [klassekammerater] i klassen, og at man kan sidde og hygge i pauserne og få snakket med dem, det er nok det, der får mig afsted.

Ung efter opstart på stx

En hhx-elev fortæller ligeledes, hvordan det sociale miljø – i modsætning til hans forventninger – har en mindst lige så stor betydning som det faglige. Han fortæller:

Det bedste er de mennesker, jeg er kommet i klasse med, helt klart, og så det sociale herude. Der var mange, der snakkede om, at det sociale, det er kun ovre på stx, og så er det de kedelige ovre på hhx; dem, der bare går efter fagene. Men sådan er det ikke.

Ung efter opstart på hhx

Eleverne på hf giver også udtryk for, at de vægter det sociale højt ift. deres trivsel på uddannelsen, men der er blandt de interviewede hf-elever et mere blandet billede af det sociale miljø på uddannelserne. En ung på hf fortæller:

Interviewer: Hvis du forestiller dig, hvis det var rigtig godt, det sociale i klassen, hvordan skulle det så være i stedet for?

Ung: Altså at alle snakkede med alle og, ja, fx gym-fester og sådan noget, så var der ikke rigtig nogen, der tog initiativ til at holde forfest. Så der var bare nogen af os, der holdt hver for sig med vores venner fra klassen. Vi var bare en lille gruppe, som holdt forfest, og det var sådan det.

Ung efter opstart på hf

Også htx-eleverne lægger vægt på det sociale miljø, når de reflekterer over, hvad der er afgørende, for at de trives. I modsætning til eleverne på de tre andre gymnasiale retninger knyttes den sociale trivsel dog i højere grad til en oplevelse af et fagligt fællesskab. En ung på htx fortæller fx:

Der er et overraskende stort fokus på det sociale, ift. hvad jeg er vant til [...] Jeg synes, at det gør tingene meget sjovere. Det er dejligt, at man kan nyde et fag med nogle andre personer, i stedet for at det bare er ens eget yndlingsfag.

Ung efter opstart på htx

Det er et gennemgående perspektiv blandt htx-eleverne, at det har stor betydning for dem, at de omgås elever, som deler samme faglige interesser. Det faglige fællesskab står på den måde centralt for de unges trivsel på htx, mens det sociale miljø på uddannelsen opleves som en sekundær "bonus" ved det faglige fællesskab.

Htx-eleverne oplever at være en homogen gruppe, men det er forskelligt, om eleverne oplever at passe ind

Det er en udbredt oplevelse blandt htx-eleverne, at elevsammensætning på htx er meget homogen – at eleverne grundlæggende ligner hinanden. Homogeniteten kan for nogle elever bidrage til en følelse af *at passe ind* og for andre resultere i en følelse af *ikke at passe ind*.

Nogle htx-elever har en oplevelse af "endelig" at passe ind og dele interesser og værdier med klassekammeraterne. Andre htx-elever oplever at befinde sig i en mere "snæver" elevgruppe sammenlignet med elevgruppen fra grundskolen, men er samtidig tydelige omkring, at det sociale ikke er årsagen til, at de valgte htx i første omgang, men derimod udbuddet af fag. En elev fortæller:

I folkeskolen var der mange flere forskelligheder, så på den måde var det meget sjovere. Man er sammen med forskellige mennesker. Her er det meget ens, det er meget ensartet, fordi vi alle sammen interesserer os for naturfag.

Ung efter opstart på htx

Oplevelsen af den homogene elevgruppe på htx kan altså paradoksalt nok være med til at forklare, hvorfor den sociale tilknytning lader til at være lavere for unge på htx set ift. de øvrige gymnasiale retninger (jf. figur 4.5 og 4.6). Den smallere repræsentation af elever kan komme til at betyde, at

eleverne i højere grad end på de øvrige gymnasiale retninger oplever enten at passe ind eller slet ikke at gøre det.

Forestillinger om elevgruppen har stor betydning for valget

Perspektiverne i de kvalitative interviews understreger, at forestillingerne om det sociale og om, hvorvidt man ”passer ind”, har stor betydning allerede inden valget af og opstarten på en ungdomsuddannelse (jf. også EVA, 2021a og DEG, 2021). Analysen vidner samtidig om, at de unge også har mange forestillinger om de forskellige gymnasiale retninger.

En htx-elev forklarer eksempelvis i nedenstående citat, at han associerer sig selv med en specifik type, som han oplever passer ind på htx:

Jeg føler bare, at det er mere min type [...] Jeg tænker, at jeg ville kunne blive bedre venner med dem, der går på htx, end dem, der går på stx, som jeg tror er nogen, der går ud og ryger hvert frikvarter og ikke tager skolen seriøst. Og så havde jeg hørt om htx, at der faktisk var nogen her, som gerne ville det her.

Ung efter opstart på htx

En stx-elev, som er interesseret i de naturvidenskabelige fag, fortæller om, hvordan forestillinger om det sociale og elevsammensætning på de forskellige gymnasier har en betydning for, hvorfor han ser sig selv passe bedst ind på stx. Han fortæller:

Ung: Der er mange der, hvor jeg kommer fra, der siger, at det kun er sådan nogle nørder, der går på htx.

Interviewer: Hvad tænkte du så om dem, der går på en stx?

Ung: Det er sådan lidt mere... en større samling af mennesker. Der er lidt alle mennesker ude på gymnasiet, føler jeg.

Ung efter opstart på stx

Flere stx-elever fortæller, at de har specifikke interesser, fx naturvidenskabelige, men grundet forestillinger om eleverne på de andre gymnasiale retninger har eleverne valgt stx, hvor samme udbud af fag kan tilvælges, men hvor elevgruppen er mere differentieret. En stx-elev fravælger htx efter et brobygningsforløb, hvor de blev sat til at programmere robotter. Dette blev udslagsgivende for den unge, fordi han blev efterladt med en oplevelse af, at på htx ”kunne det godt blive lidt for nørdet alt det her med robotter osv.”

4.2.2 Oplevelse af pres og faglige krav

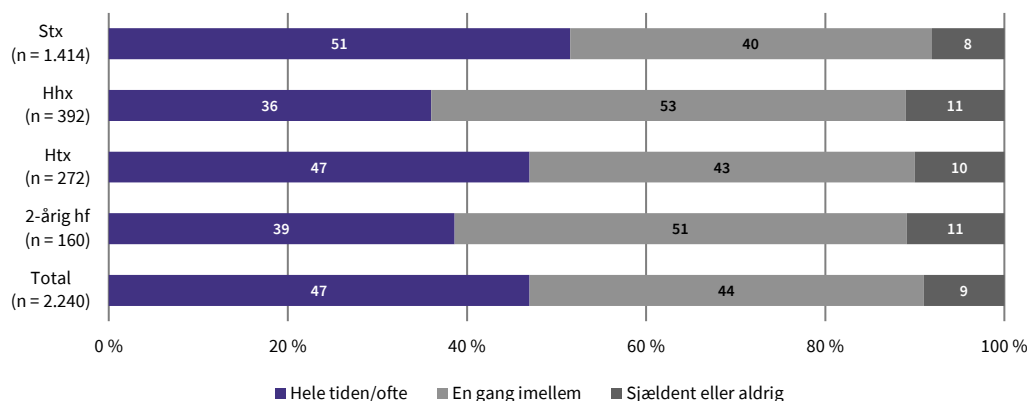
På tværs af de gymnasiale retninger oplever knap halvdelen af de unge at være pressede i skolen – hele tiden eller ofte. EVA har tidligere vist, at en oplevelse af præstationspres kan være en udfordring for elevernes faglige og sociale trivsel (EVA, 2019a).

Figur 4.7 viser forskellene mellem, hvor ofte eleverne på de fire retninger føler sig pressede; en større andel blandt eleverne på stx og htx føler sig presset hele tiden eller ofte (hhv. 51 og 47 %), sammenlignet med elever på hf (39 %) og hhx (36 %).¹²

¹² En regressionsanalyse viser, at når der tages højde for elevens køn, etniske herkomst, karakterer fra grundskolen samt forældres uddannelse, adskiller hf'erne og hhx'erne sig fortsat fra eleverne på stx og htx, når det kommer til oplevelse af pres i gymnasiet ($p < 0,01$). Således oplever elever på hf og hhx i signifikant mindre grad at være presset i skolen sammenlignet med elever på stx og htx – også når der tages højde for centrale baggrundsfaktorer.

FIGUR 4.6

”Hvor ofte føler du dig presset i skolen?”, fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

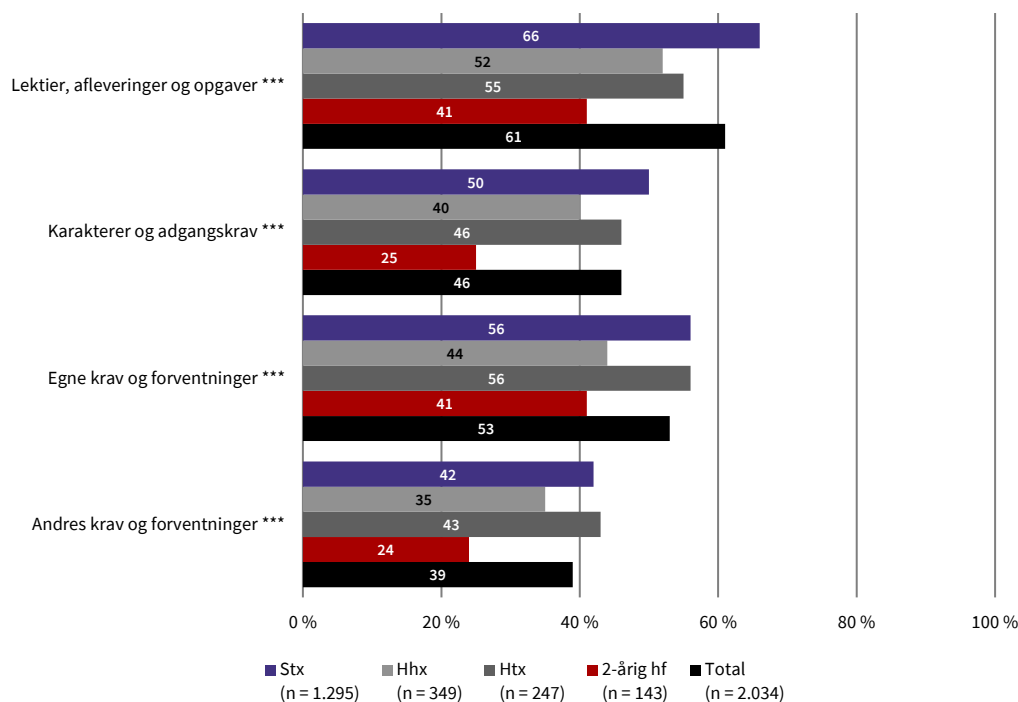
Note: En signifikanstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p < 0,01$). ”Hele tiden” og ”Ofte” er slået sammen. De udgør hhv.: stx (hele tiden = 11 %, ofte = 40 %), hhx (hele tiden = 8 %, ofte = 28 %), htx (hele tiden = 9 %, ofte = 38 %) og hf (hele tiden = 7 %, ofte = 32 %).

Lektier, afleveringer og opgaver medvirker ifølge eleverne særligt til oplevelsen af pres, særligt på stx, hvor 66 % af de elever, der hele tiden eller ofte føler sig pressede, angiver, at dette i høj grad er en årsag. Egne krav og forventninger betyder dog også meget for eleverne. På både stx og htx svarer 56 % af de elever, der hele tiden eller ofte føler sig pressede, at dette i høj grad er en årsag.

Elever på hf oplever et betydeligt mindre pres i skolen sammenlignet med de andre tre gymnasiale retninger på tværs af de fire faktorer. Dog er der en andel på 41 % af hf'erne, der angiver et pres forbundet med lektier, afleveringer og opgaver og egne krav og forventninger. Det fremgår af figur 4.8.

FIGUR 4.7

Forhold, der i høj grad medvirker til pres i gymnasiet, fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En chi2-test viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de fire gymnasiale retninger for alle fire udsagn. Stjerner (*) angiver signifikansniveau. *** = signifikant ved 1 %-signifikansniveau ($p < 0,01$).

Note: Den præcise formulering på spørgsmålet lyder: "I hvilken grad er følgende forhold medvirkende til, at du føler dig presset i skolen?"

Note: Spørgsmålet er kun stillet til de respondenter, der har angivet, at de hele tiden, ofte eller en gang imellem føler sig presset i skolen.

De kvalitative interviews understreger, at faktorerne i vid udstrækning påvirker hinanden indbyrdes. Her fortæller en ung på stx, hvordan spidsbelastningsperioder med afleveringer og årskarakterer leder til pres. Han fortæller:

Jeg synes, at vi har haft en periode her januar, februar, marts, hvor vi har haft to afleveringer til hver uge. Der kan jeg godt føle, at jeg ikke rigtig har overskud til andet, hvor jeg egentlig føler, at der er et ret stort pres, fordi man skal nå at aflevere de her opgaver. Derudover har vi også lige fået standpunktskarakterer, hvor mine egne krav kommer ind. Der har jeg gået lidt under, hvad jeg selv havde håbet på, så der har jeg også en præstation, jeg gerne vil øge ift. mig selv. Jeg skal øve mig i at blive mere aktiv i timerne.

Ung efter opstart på stx

Stx-elevens pres kommer således i højere grad til udtryk ved at være en kombination af de fire faktorer, der præsenteres i figur 4.8, idet den kontinuerlige feedback på afleveringer og årskarakterer er med til at sætte fokus på elevens faglige niveau, som både kan sætte eleven under pres ift. egne og andres forventninger til, hvordan eleven skal præstere.

Det er et udbredt perspektiv blandt hf-eleverne, at det pres, man eventuelt oplever i forbindelse med skolen, i høj grad er forbundet med manglende feedback og karakterer i forbindelse med de afsluttende fag. En hf-elev fortæller:

Man får jo fx ikke karakterer på skolen og sådan noget, og det er vel også rart nok på en eller anden måde. Men alligevel har det også sine ulemper, fordi man er sådan lidt, hvor ligger jeg. Jeg synes ikke, det er så tit, at læreren kommer med mundtlig feedback, hvis man kan sige det på den måde. Det er kun, hvis det er skriftligt og sådan noget. Og ellers får man bare at vide, at man ligger under middel, middel eller over middel.

Ung efter opstart på hf

En del af de interviewede elever på hf oplever dermed et pres, fordi de savner afklaring på, hvor de ligger fagligt. Hf-eleverne oplever – modsat stx-eleverne – altså ikke, at det er *kontinuerlige bedømmelser* af deres faglige niveau, som presser dem. Det er derimod *manglende afklaring* om deres faglige niveau.

EVA's tidligere undersøgelse om gymnasieelevers trivsel har vist, at en god feedbackkultur, der systematisk anvender flere forskellige feedbackformer og både skaber øverum og bedømmelsesrum, kan modvirke pres (EVA, 2020). Forskellene mellem, hvad der presser hhv. stx- og hf-eleverne, kunne således tyde på, at stx-eleverne savner øvelsesrum, mens hf-eleverne savner bedømmelsesrum i form af feedback.

Flere htx'ere oplever, at det faglige niveau er for højt, og har samtidig mindst hjælp at hente fra forældre

EVA har tidligere vist, at det har betydning for unges trivsel på deres ungdomsuddannelse, om de vurderer det faglige niveau som passende, fordi det kan bidrage til pres, hvis det faglige niveau opleves for højt (EVA, 2021a).

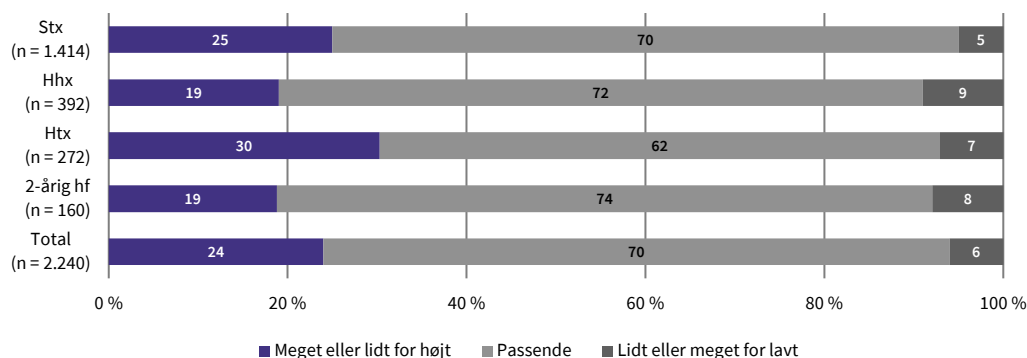
Samlet set vurderer størstedelen af eleverne på tværs af de gymnasiale retninger, at det faglige niveau i gymnasiet er "passende". Flest elever på hf og htx oplever det faglige niveau som passende (hhv. 74 % og 72 %). Modsat oplever færrest elever på htx det faglige niveau som passende (62 %), jf. figur 4.9.

En gruppe mellem 19 % og 30 % vurderer dog, at det faglige niveau er for højt. Her er der en stor andel blandt htx-eleverne, der vurderer, at det faglige niveau er meget eller lidt for højt (30 %), sammenlignet med de andre gymnasiale retninger.¹³

¹³ En regressionsanalyse viser, at når der tages højde for elevens køn, etniske herkomst, karakterer fra grundskolen samt forældres uddannelse, kan det fortsat konstateres signifikante forskelle mellem oplevelsen af det faglige niveau blandt de forskellige gymnasiale retninger. Således oplever især elever på htx i højere grad, at niveauet er for højt, ift. elever på htx og hf ($p < 0,01$) – også når der tages højde for centrale baggrundsfaktorer.

FIGUR 4.8

”Hvordan vurderer du det faglige niveau i gymnasiet?”, fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En signifikanstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p < 0,01$).

På alle gymnasiale retninger er eleverne mest pressede, når de oplever, at niveauet er for højt (se figur C.1 – appendiks C). Derudover har EVA tidligere vist, at unge, der oplever det faglige niveau som passende, er meget enige i, at de trives på deres ungdomsuddannelse (EVA, 2021a).

En elev på hhx fortæller i nedenstående citat om, hvordan undervisningen tilpasses elevernes niveau:

Nu har man jo hørt, at niveauet er ih og åh så højt, men jeg synes, det er fint nok, for man bliver jo introduceret til det, og du tager det lige så stille og går stille op af trappen, du ved, ja, jeg synes ikke, det er det store.

Ung efter opstart på hhx

En elev på htx forklarer fx, hvordan hun bliver usikker på sit valg af ungdomsuddannelse på grund af det høje niveau på htx. Hun bliver derfor også usikker på, om uddannelsen er for svær til at opnå et højt nok karaktergennemsnit. I stedet overvejer hun at søge ind på hf, fordi hun mener at ville kunne klare sig bedre her og derigennem sikre sig et højt nok karaktergennemsnit til at komme ind på drømmestudiet, medicinstudiet. Hun fortæller:

Jeg har overvejet at skifte til stx. Det er også det med, at htx er meget svær, men så kommer sprogfagene ind i billedet, og jeg vil ikke rigtig sprogfag. Så tænkte jeg en hf, hvis det ikke går, men jeg regner med at være her [htx] til 3.g.

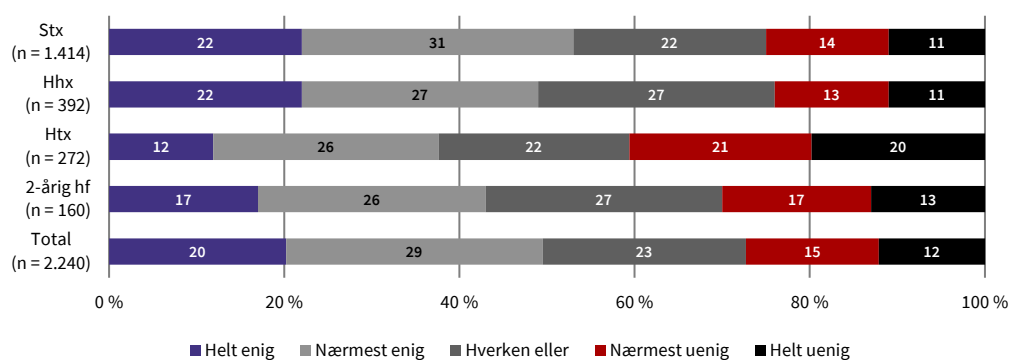
Ung efter opstart på htx

De kvalitative interview med de unge viser, at det er et udbredt perspektiv blandt eleverne på htx, at det faglige niveau på htx er højt. De interviewede unge beretter ikke selv om manglende støtte eller sparring fra forældre eller familie, men det er muligt, at oplevelsen af det (for) høje faglige niveau på uddannelsen også skyldes, at de i en mindre grad har forældre eller familie til at hjælpe dem med lektier, afleveringer og opgaver.

Kun omkring 20 % af eleverne på tværs af de gymnasiale retninger angiver, at de er helt enige i udsagnet om, at deres forældre/familie er i stand til at hjælpe med de lektier, afleveringer og opgave, de får i skolen. Htx-elever har den laveste andel på 12 %, som oplever at være helt enige, i modsætning til stx- og hhx-elever, hvor 22 % er helt enige i udsagnet. Det fremgår af figur 4.11.

FIGUR 4.9

”Mine forældre/min familie er i stand til at hjælpe mig med de lektier/afleveringer og opgaver, jeg får i skolen”, fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En signifikanstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p < 0,01$).

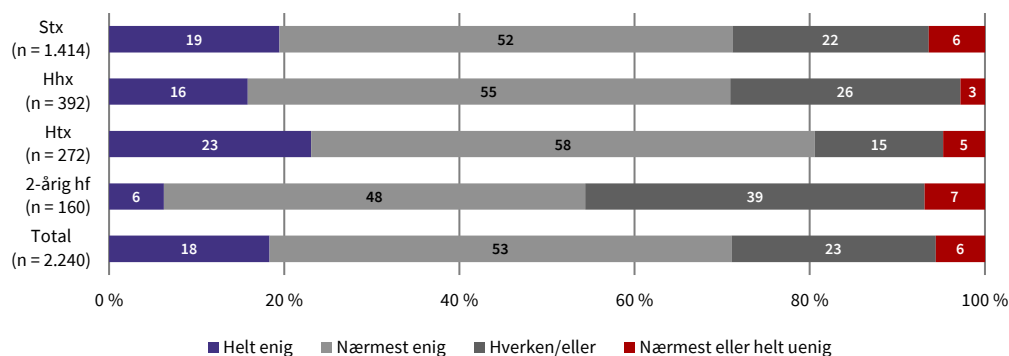
4.2.3 Faglige interesser og fremtidsdrømme

Tidligere undersøgelser har vist, at det har betydning for unges trivsel på deres ungdomsuddannelse, at de oplever, at uddannelsen er interessant, og at undervisningens indhold er relevant og spændende (EVA, 2021a).

Samlet set erkender størstedelen af eleverne på tværs af de gymnasiale retninger, at de er helt enige eller nærmest enige med, at undervisningen er spændende. Den største andel, der er helt enig eller nærmest enig med, at undervisningen er spændende, findes blandt htx-eleverne (81 %), mens hf-eleverne i mindst grad oplever, at undervisningen er spændende (54 %).

FIGUR 4.10

"Jeg synes generelt, at undervisningen er spændende", fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: *En signifikantstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasietyper ($p < 0,01$).

Sammenhængen mellem trivsel og oplevelsen af, at uddannelsen er interessant, og undervisningen er spændende, som er blevet påvist i tidligere undersøgelser (EVA, 2021a), gælder også på tværs af de gymnasiale retninger. Således angiver en større andel af de elever, der enten er helt eller nærmest uenige i, at de trives med det, de laver, at undervisningen er spændende, sammenlignet med de elever, der enten svarer "Hverken/eller", "Helt uenig" eller "Delvist uenig" til spørgsmålet om, hvorvidt de oplever undervisningen som spændende. Der er kun mindre forskelle i denne sammenhæng på tværs af de gymnasiale retninger. Det fremgår af figur C.2 i appendiks C.

Om man oplever, at undervisningen er spændende, har ikke samme entydige betydning for, hvorvidt man er sikker på at have valgt rigtigt, da man valgte ungdomsuddannelse.

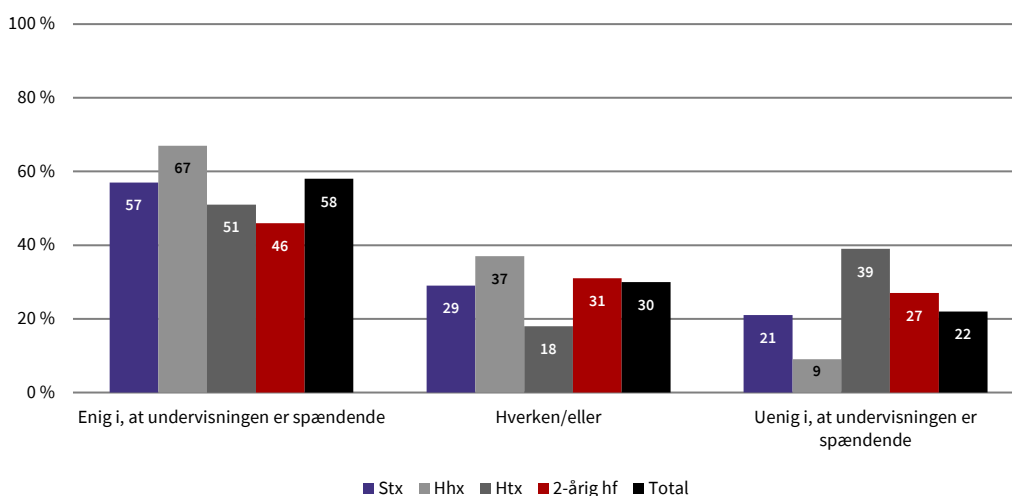
Det er en generel tendens på tværs af de gymnasiale retninger, at jo mere enig du er i, at undervisningen er spændende, jo større sandsynlighed er der for, at du også er sikker på dit valg af ungdomsuddannelse. Denne sammenhæng er signifikant på tværs og inden for de enkelte gymnasiale retninger. Det fremgår af figur 4.11.

Dog angiver 39 % af htx-eleverne, der er uenige i, at undervisningen er spændende, at de er meget sikre på, at den ungdomsuddannelse, de har valgt, er den rigtige for dem. 27 % af hf-eleverne, der er uenige i, at undervisningen er spændende, angiver det samme. Blandt hhx-eleverne udgør andelen kun 9 %.

Der tegner sig således et billede af, at det har større betydning for hhx-elevernes oplevelse af, at valget af ungdomsuddannelse er det rigtige for dem, at de synes, at undervisningen er spændende, mens det har mindre betydning for eleverne på htx og hf.

FIGUR 4.11

Andel, der er meget sikre på, at den valgte ungdomsuddannelse er den rigtige for dem, fordelt på, om undervisningen opleves som spændende og gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En chi2-test viser, at der er statistisk signifikant sammenhæng mellem, hvor sikker man er på valget af ungdomsuddannelse, og hvor spændende man oplever, at undervisningen er ($p < 0,01$). Sammenhængen kan også konstateres inden for de enkelte gymnasiale retninger og er også signifikant for alle gymnasiale retninger.

Note: Figuren viser kun andelen af elever, der har svaret, at de er meget sikre på, at deres valg af ungdomsuddannelse er det rigtige. Hver enkelt søjle summer således vertikalt. N stx = 1007; 317; 91. N hhx = 278; 103; 11. N htx = 220; 40; 13. N hf = 87; 62; 11. N total = 1592; 522; 126.

Note: Baseret på spørgsmålene "Hvor sikker eller usikker er du på, at dit valg af ungdomsuddannelse er det rigtige for dig?" og "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Jeg synes generelt, at undervisningen er spændende?".

Note: "Helt enig" og "Nærmest enig" er slået sammen. De udgør hhv.: stx (helt enig = 19 %, nærmest enig = 52 %), hhx (helt enig = 16 %, nærmest enig = 55 %), htx (helt enig = 23 %, nærmest enig = 58 %) og hf (helt enig = 6 %, nærmest enig = 48 %).

Set i lyset af, at htx-eleverne lægger stor vægt på deres faglige interesse i valget af ungdomsuddannelse, kan det virke overraskende, at htx-elevernes sikkerhed på deres valg af ungdomsuddannelse ikke nødvendigvis er afhængig af, om de synes undervisningen er spændende.

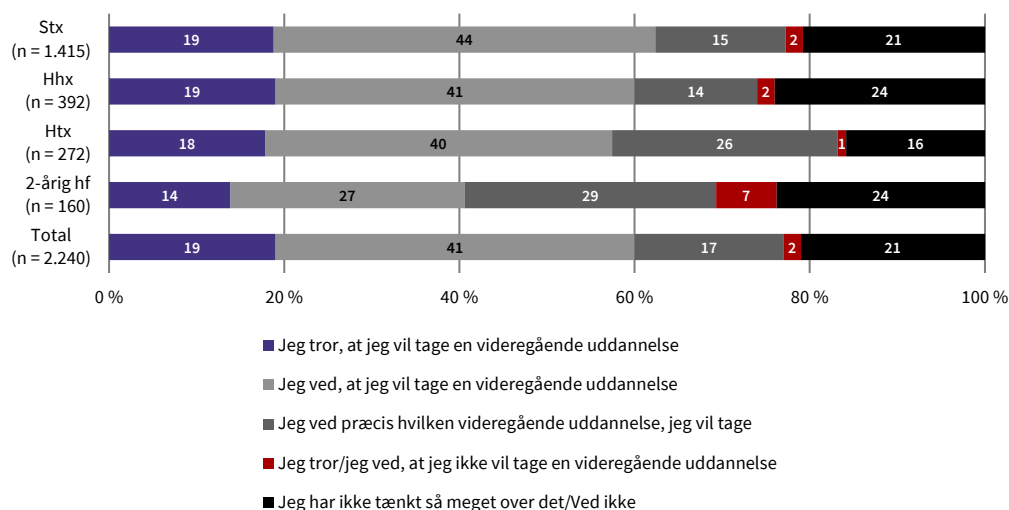
I de kvalitative interviews giver eleverne på htx og hf dog udtryk for bl.a. at have fokus på, hvad de skal bruge uddannelsen til, når de vurderer, hvorvidt de er glade for uddannelsen og skolen. På den måde har eleverne på htx og hf i højere grad "det lange lys på" og orienterer sig mod enten en specifik videregående uddannelse eller et specifikt job/en specifik branche. Om man er sikker på, at valget af ungdomsuddannelse er det rigtige for en, kan derfor også være influeret af, om man har et konkret sigte med den ungdomsuddannelse, man har valgt.

Størstedelen af de unge i gymnasiet har en idé om, at de vil tage en videregående uddannelse efter gymnasiet. Således angiver knap 80 % af eleverne på tværs af de gymnasiale uddannelser, at de enten ved eller tror, at de vil tage en videregående uddannelse. Elever på htx og hf er i højere grad bevidste om præcis, hvilken uddannelse de vil tage, idet hhv. 26 % og 29 % af eleverne på disse gymnasiale retninger angiver dette, hvilket kun er tilfældet for 14-15 % af eleverne på stx. Det fremgår af figur 4.13 nedenfor.

Det fremgår endvidere af figuren, at flest elever ved eller tror, at de vil tage en videregående uddannelse blandt htx'erne (84 %), mens færrest angiver dette blandt hf'erne (70 %), samt at flest blandt eleverne på hhx (24 %) og hf (24 %) ikke har tænkt så meget over, hvordan de har det med videregående uddannelse.

FIGUR 4.12

”Hvordan har du det med videregående uddannelse?”, fordelt på gymnasial retning

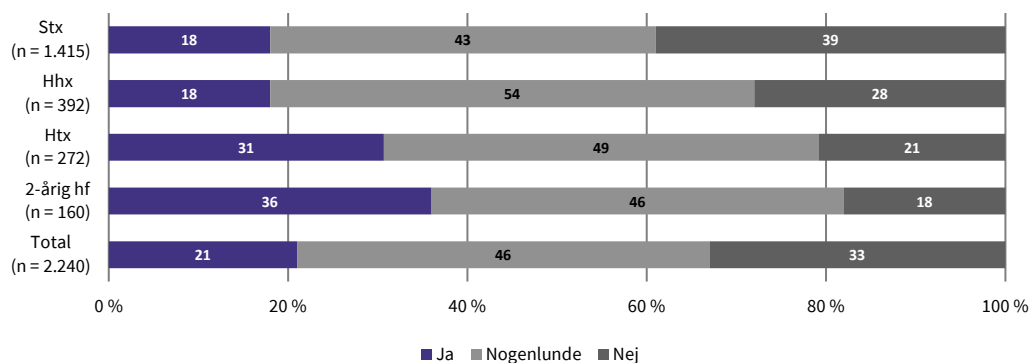
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En signifikanstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p < 0,01$).

Også hvad angår afklaring omkring fremtidigt arbejde, ser det ud til, at de fleste elever på tværs af gymnasiale retninger enten allerede ved eller har en idé om, hvilken slags arbejde de vil have i fremtiden. Således svarer 67 % af eleverne på tværs af de gymnasiale uddannelser enten ja eller ”Nogenlunde” på spørgsmålet ”Ved du, hvilken slags arbejde du vil have i fremtiden?”. Det fremgår af figur 4.14 nedenfor.

FIGUR 4.13

”Ved du, hvilken slags arbejde du vil have i fremtiden?” fordelt på gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse *Unge veje mod ungdomsuddannelse* blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En signifikanstest viser, at der er signifikant forskel på fordelingerne mellem de forskellige gymnasiale retninger ($p < 0,01$).

Det fremgår endvidere af figur 4.14, at elever på htx og hf i højere grad svarer ja til at vide, hvilket fremtidigt arbejde de ønsker (hhv. 31 % og 35 %), sammenlignet med elever på hhx og stx (18 %). Elever på stx har samtidig den største andel elever, der svarer nej til at vide, hvilken slags arbejde de ønsker i fremtiden på 39 %.

Hvis man ser på de kvalitative interview, er der en tydelig forskel mellem de forskellige gymnasiale retninger. Elever på stx og hhx har i højere grad et her-og-nu-fokus, der centrerer sig om det sociale, mens elever på hf og htx på den anden side i højere grad har øje for, hvad deres valg af ungdomsuddannelse fører til i fremtiden.

En ung på htx har siden 8. klasse brugt fremtidige ønsker om job som pejlemærke for valg af ungdomsuddannelse. Efter opstart på htx bruger den unge i højere grad sine faglige interesser som udslagsgivende ift. valg af videregående uddannelse. Da han traf valg af ungdomsuddannelse, ønskede han at blive programmør, og i dag er det ønske blevet til hans andenprioritet. Han fortæller:

Enten fortsætter jeg i den tekniske retning, men hvis biotek ender med at være helt fantastisk, så kan det godt være, at jeg går over i noget medicin i stedet for.

Ung efter opstart på htx

Lignende gør sig gældende for en anden ung på htx, som også siden 8. klasse har vidst, hvilken videregående uddannelse hun ville søge efter gymnasiet. Hendes valg af ungdomsuddannelse falder på htx, fordi de naturvidenskabelige fag motiverer hende og samtidig åbner op for hendes drømmestudie. På den anden side overvejer hun at skifte til hf, ikke på grund af fagene, men fordi hun skal opnå et højt karaktergennemsnit og oplever et meget højt fagligt niveau på htx.

Lignende målrettethed om fremtiden gør sig gældende for nogle elever på hf, hvor flere af de unge har overvejelser om at søge ind på en professions- eller erhvervsuddannelse. En ung fortæller, at hun har gået med overvejelser om at læse til pædagog eller kosmetikker, men da hun startede på hf, blev hun afklaret med, at hun vil læse videre som sygeplejerske. Hun fortæller:

Du ved, man kan hurtigt komme igennem tingene, og der var en linje, som jeg havde valgt, som hedder samfund og sygepleje, som interesserer mig rigtig meget. Så det passede bare ind, og så tog det ikke så lang tid. Det var lige, hvad jeg kunne overskue, følte jeg.

Ung efter opstart på hf

Den professionsrettede linje på hf ender på det tidspunkt med at være udslagsgivende for elevens beslutning om videregående uddannelse. Omvendt lægger unge på stx og hhx i højere grad vægt på, at de vil tage et sabbatår efter gymnasiet som en del af processen om at træffe et valg om videregående uddannelse, mens andre også har gjort sig forestillinger om, hvad de vil efter gymnasiet. En ung på hhx fortæller:

Jeg tænker i hvert fald, at jeg skal have et sabbatår, når jeg er færdig. Så har man lidt tid. Det er ikke noget, jeg tænker særlig meget over lige nu.

Ung efter opstart på hhx

Lignende gør sig gældende for flere stx-elever, mens andre også har idéer om, hvilken uddannelsesretning de ønsker at gå. En ung på stx fortæller:

Jeg tænker, at jeg tager et sabbatår eller to. Måske tager jeg i forsvaret i værnepligt og ud at rejse. Og så tager jeg universitetet efter det.

Ung efter opstart på stx

På trods af at nogle unge enten er afklaret med videregående uddannelsesvalg eller har en idé om retning, så er sabbatår tænkt ind i størstedelen af stx- og hhx-elevs fremtidsplaner.

Appendiks A – Litteraturliste

Benjaminsen, L. (2006): *Chanceulighed i Danmark i det 20. århundrede: udviklingen i intergenerationale uddannelses- og erhvervschancer*. København: Sociologisk Institut, Københavns Universitet.

EVA. (2018). *Uddannelsesvalget for unge med ikke-vestlig baggrund*. Lokaliseret 3. maj 2023 på: <https://www.eva.dk/grundskole/uddannelsesvalget-unge-vestlig-baggrund>.

EVA. (2019a). *Elevtrivsel på de gymnasiale uddannelser*. Lokaliseret 22. marts 2023 på <https://www.eva.dk/ungdomsuddannelse/elevtrivsel-paa-gymnasiale-uddannelser>.

EVA. (2019b). *Køn og uddannelsesvalg i 9. klasse*. Lokaliseret 3. maj 2023 på <https://www.eva.dk/ungdomsuddannelse/koen-uddannelsesvalg-9-klasse>.

EVA. (2019c). *Grundforløb i de gymnasiale uddannelser*. Lokaliseret 19. april 2023 på <https://www.eva.dk/ungdomsuddannelse/grundforloeb-gymnasiale-uddannelser>.

EVA. (2020). *Forsøg med karakterfri 1. g-klasser*. Lokaliseret 12. marts 2023 på <https://www.eva.dk/ungdomsuddannelse/forsoeg-karakterfri-1g>.

EVA. (2021a). *Unge valgproces og start på ungdomsuddannelse*. Lokaliseret 22. marts 2023 på <https://www.eva.dk/grundskole/unges-valgproces-start-paa-ungdomsuddannelse>.

EVA. (2021b). *Studievalgsbegrundelser: Hvem lægger fokus på hvad i studievalget?* Lokaliseret 21. april 2023 på <https://www.eva.dk/videregaende-uddannelse/begrundelser-studievalg-laegger-fokus-paa>.

EVA. (2022a). *Studerendes oplevelse af studiemiljøet på de videregående uddannelser*. Lokaliseret 20. april 2023 på <https://www.eva.dk/videregaende-uddannelse/studerendes-oplevelser-studiemiljoet-paa-videregaende-uddannelser>.

EVA. (2022b). *Metodeappendiks til Unge Veje mod ungdomsuddannelse*. Lokaliseret 11. maj 2023 på <https://www.eva.dk/sites/eva/files/2022-01/Metodeappendiks-til-Unge-veje-mod-ungdomsuddannelseendelig.pdf>.

Danske Erhvervsskoler og -Gymnasier. (2022). *Unge valgrejse mod HHX og HTX*. Lokaliseret 22. marts 2023 på <https://deg.dk/files/media/document/BROBYGNINGSUNDERS%3%98GELSE%20HHX%26HTX.pdf>.

Regeringen. (2017). *Aftale om bedre veje til uddannelse og job*. Lokaliseret 10. juni 2021 på: <https://www.uvm.dk/publikationer/folkeskolen/2017-aftale-om-bedre-veje-til-uddannelse-og-job>

Appendiks B – Metodebilag

Dette metodeappendiks uddyber, hvordan data er fremkommet og behandlet ifm. analyserne i rapporten ”Unge valg af gymnasial uddannelse”.

Datagrundlaget for denne rapport er en del af det større datagrundlag for forløbsundersøgelsen ”Unge Veje mod Ungdomsuddannelse”, hvor EVA har fulgt en årgang fra de gik i 8. klasse til og med to år efter de er gået ud af 9. klasse. For uddybende information om det større datagrundlag, herunder stikprøvedesign, interviewguides mv., se ”Metodeappendiks til Unge Veje mod ungdomsuddannelse” (EVA 2022b).

Kvalitativt datagrundlag

Rapportens kvalitative analyse bygger på interviewdata fra forløbsundersøgelsen. Kort opridset har forløbsundersøgelsen fulgt et panel af unge, fra de gik i 8. klasse i skoleåret 2016/17 og frem til skoleåret 2019/20. De samme unge er blevet kontaktet hvert år, hvorefter der er blevet afholdt semistrukturerede interviews.

Datagrundlaget for denne rapport adskiller sig fra den resterende del af forløbsundersøgelsen ved, at det kun er de unge, der er begyndt på hhv. stx, hhx, htx eller toårig hf, der indgår i analysen. Analysen bygger derfor på kvalitative interviews med de 29 unge fra forløbsundersøgelsen, der har valgt at starte på en stx, hhx, htx eller toårig hf direkte efter 9. eller 10. klasse.

De fleste af de unge, der indgår i datagrundlaget for denne rapport, er blevet interviewet i både 8. og 9. klasse og i 1. g/1. hf. Derudover er elever, som har gået i 10. klasse, også blevet interviewet i 10. klasse.

Kvalitativ analyse

Første del af analysen fokuserer på de unges tanker om uddannelsesvalget. Dette kapitel bygger på analyse af interviews på tværs af hele perioden fra de unge går i 8. klasse til det første år i gymnasiet. Anden del af analysen fokuserer på trivsel på de fire gymnasiale retninger efter opstart i gymnasiet. Denne del af analysen bygger primært på analyse af interviews, som er afholdt efter de unge er startet på deres ungdomsuddannelse.

De kvalitative interview er blevet analyseret systematisk i et såkaldt framework (en tematisk aksekodning). I frameworket er samtlige interview kodet og meningskondenseret i temaer. Det gør det muligt at læse på tværs af informanter og temaer, dvs. enten fokusere på, hvad den enkelte unge siger om et eller flere temaer, eller fokusere på, hvad alle informanter siger om ét tema.

Tematikkerne, som har været genstandsfelt for den kvalitative del af analysen, er bl.a. blevet udvalgt med blik for analysens kvantitative fund. De områder, hvor eleverne på de fire gymnasiale uddannelser hhv. ligner og adskiller sig fra hinanden, er altså identificeret kvantitativt og derefter udfoldet kvalitativt gennem kvalitativ analyse af temaer fra eksisterende frameworks.

Kvantitativt datagrundlag

Rapportens kvantitative analyse bygger på spørgeskemadata fra forløbsundersøgelsen. Kort opridset har forløbsundersøgelsen fulgt et panel af unge, fra de gik i 8. klasse i skoleåret 2016/17 og frem til skoleåret 2019/20. De samme unge har haft mulighed for at deltage i spørgeskemaundersøgelsen i 8. klasse, 9. klasse, det første år på deres ungdomsuddannelse samt evt. 10. klasse.

Datagrundlaget for denne rapport adskiller sig fra den resterende del af forløbsundersøgelsen ved, at det kun er de unge, der er begyndt på hhv. stx, hhx, htx eller toårig hf, der indgår i analysen. Analysen bygger derfor på besvarelser fra i alt 2.240 elever, der har angivet, at de i skoleåret 2018/19 eller 2019/20 har gået i gymnasiet på stx, hhx, htx eller toårig hf.

Datagrundlaget for denne rapport adskiller sig således også væsentligt fra populationen af elever i gymnasiet, idet dette datagrundlag alene indeholder besvarelser fra elever, der er gået direkte fra enten 9. eller 10. klasse til gymnasiet/hf. Dette er især en afgørende forskel fra populationen af elever på hf, idet aldersgennemsnittet på toårig hf er væsentligt højere end aldersgennemsnittet på de tre-årige gymnasiale uddannelser.

Ud af de 2.240 elever, der besvarede spørgeskemaet det første år på deres gymnasiale uddannelse (2019 eller 2020), har omkring 1.436 elever besvaret spørgeskemaet i 8. klasse (2017) og 1.212 elever besvaret spørgeskemaet i 9. klasse (2018).

Repræsentativitet i det kvantitative datagrundlag

TABEL B.1

Balancetabel mht. baggrundsvariable for de fire gymnasiale uddannelser

	Population		Survey		Difference
	Antal	Procent	Antal	Procent	Procent-point
Stx					
Kvinder	50.526	61 %	955	67 %	6 ***
Ikke-vestlig herkomst	8.279	10 %	357	6 %	-4 ***
Forældre med videregående uddannelse	55.490	68 %	1.023	73 %	4 **
Karakterer over 10	16.096	20 %	432	31 %	11 ***
Hhx					
Kvinder	11.478	41 %	178	45 %	4
Ikke-vestlig herkomst	1.894	7 %	17	4 %	-3 **
Forældre med videregående uddannelse	14.842	54 %	237	61 %	7 **
Karakterer over 10	2.461	9 %	78	20 %	11 **

	Population		Survey		Difference
	Antal	Procent	Antal	Procent	Procent-point
Htx					
Kvinder	4.033	28 %	89	33 %	5 *
Ikke-vestlig herkomst	1.423	10 %	23	9 %	-1
Forældre med videregående uddannelse	8.723	63 %	183	69 %	6 **
Karakterer over 10	2.102	15 %	69	26 %	11 ***
Hf					
Kvinder	10.294	59 %	128	77 %	17 ***
Ikke-vestlig herkomst	2.682	15 %	19	11 %	-4
Forældre med videregående uddannelse	7.040	42 %	75	46 %	4
Karakterer over 10	187	1 %	8	5 %	4 ***

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse "Unge veje mod ungdomsuddannelse", runde 3+4, EVA 2018-19 samt udtræk fra www.uddannelsesstatistik.dk 2019.

Note: Populationen, som stikprøven sammenlignes med, er alle elever, der går på enten stx, hhx, htx eller 2-årig hf i 2019.

Note: Karakterer fra grundskolen er i datagrundlaget målt som gennemsnit i dansk og matematik pba. både standpunkt- og prøvekarakterer, mens det i populationen er målt som det totale gennemsnit fra folkeskolens afgangsprøve, dvs. på tværs af alle fag i standpunkt- og prøvekarakterer.

Ser man på repræsentativitet inden for de enkelte gymnasiale retninger er datagrundlaget skævt. Der er således en væsentlig og i de fleste tilfælde signifikant overrepræsentation af kvinder samt ressourcerstærke elever, herunder elever med karaktergennemsnit fra grundskolen over 10 og elever med forældre med videregående uddannelser i datagrundlaget, sammenlignet med populationen af elever inden for de forskellige gymnasieuddannelser. Der ses endvidere en underrepræsentation af elever med ikke-etnisk herkomst i datagrundlaget, sammenlignet med populationen.

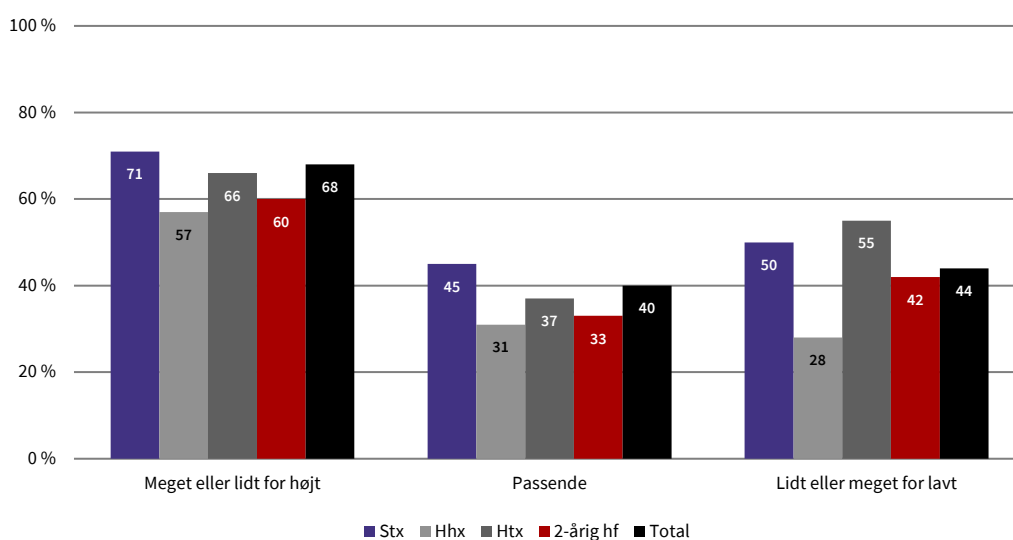
Skævhederne har samme tendens inden for alle de gymnasiale uddannelsesstyper. Blandt hf-eleverne i datagrundlaget kan der således konstateres størst overrepræsentation af kvinder (17 procentpoint til forskel fra populationen), mens der er størst overrepræsentation af elever med karakterer fra grundskolen over 10 blandt elever på de andre gymnasiale uddannelser i datagrundlaget (11 procentpoint til forskel fra populationen).

Datagrundlaget kan derfor overordnet ikke siges at være repræsentativt ift. elevgrupperne inden for de enkelte gymnasieuddannelser. Analyserne i denne rapport er dog stadig relevante, idet der alene præsenteres analyser inden for de enkelte gymnasieuddannelser, og da skævhederne i datagrundlaget har samme tendenser inden for de fire gymnasieuddannelser.

Appendiks C – Supplerende figurer

FIGUR C.1

Andel, der er presset hele tiden eller ofte fordelt på elevens oplevelse af det faglige niveau i gymnasiet

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse "Unges veje mod ungdomsuddannelse" blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

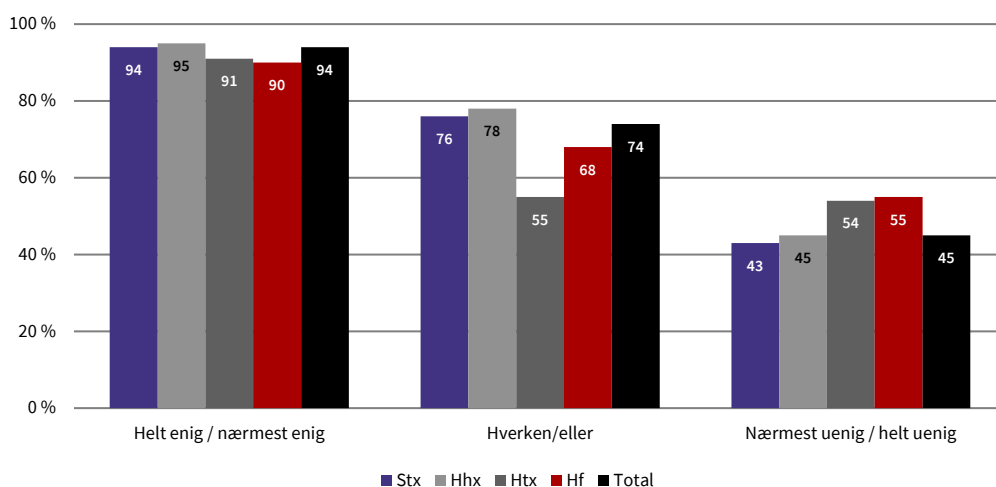
Note: En chi2-test viser, at der er statistisk signifikant sammenhæng mellem oplevelse af fagligt niveau og oplevelse af at være presset i skolen på tværs af de gymnasiale uddannelser ($p < 0,01$). Sammenhængen kan også konstateres inden for de enkelte gymnasiale retninger og er også signifikant for alle gymnasiale retninger.

Note: Figuren viser kun andelen af elever, der har svaret, at de er presset hele tiden eller ofte. Hver enkelt søjle summer således vertikalt. N for stx = 246; 442; 38; n for hhx = 43; 88; 10; n for htx = 55; 63; 11; n for 2-årig hf = 18; 39; 5; n total = 362; 632; 64.

Note: Baseret på spørgsmålene "Hvor ofte føler du dig presset i skolen?" og "Hvordan vurderer du det faglige niveau i gymnasiet?".

FIGUR C.2

Andel elever i gymnasiet, der er helt eller delvist enige i, at de trives med det, de laver, fordelt på om de synes undervisningen er spændende i gymnasiet og gymnasial retning

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse "Unge veje mod ungdomsuddannelse" blandt elever i 1. g/hf. Gennemført af Epinion på vegne af EVA i 2019-20.

Note: En chi²-test viser, at der er statistisk signifikant sammenhæng mellem oplevelse af fagligt niveau og oplevelse af at være presset i skolen på tværs af de gymnasiale uddannelser ($p < 0,01$). Sammenhængen kan også konstateres inden for de enkelte gymnasiale retninger og er også signifikant for alle gymnasiale retninger.

Note: Figuren viser kun andelen af elever, der har svaret, at de er presset hele tiden eller ofte. Hver enkelt søjle summer således vertikalt. N for stx = 39; 241; 946; n for hhx = 5; 80; 264; n for htx = 7; 22; 201; n for 2-årig hf = 6; 42; 78; n total = 57; 385; 1.489.

Note: Baseret på spørgsmålene "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Jeg synes generelt, at undervisningen er spændende?" og "Hvor enig eller uenig er du i følgende udsagn: Jeg trives med det, jeg laver?".

Unge valg af gymnasial uddannelse

© 2022 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: iStock by Getty Images

ISBN (www) 978-87-7182-679-1

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

**DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT**

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk